

Mei 1998 Jaargang 43 nr. 225

ROSTRA ECONOMICA

Periodiek van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de Universiteit van Amsterdam, uitgegeven door de Sefa

SURFEN OP DE GROENE GOLVEN
BEDRIJVEN EN MILIEU OP INTERNET
DE MAGNEETTREIN, DE FILE VOORBIJ

Op zoek naar een zee van afwisseling?

Jaarlijks kiezen ongeveer vijftien academici voor de zee van afwisseling bij McKinsey. In plaats van een strak omliggende eerste "baan" doorlopen zij het Fellows-programma van McKinsey. Dit twee tot drie jaar durende programma biedt een snelle persoonlijke groei en een veelzijdige carrièrestart.

Waar kies je voor?

Voortdurende variatie. Als Fellow werk je steeds zo'n drie maanden nauw samen met je team en opdrachtgever om tot de beste oplossing van managementvraagstukken te komen. Als het project afgerond is, wissel je van cliënt en team. Zo ontwikkel je in korte tijd een brede ervaring.

Training op maat. Bij McKinsey volg je een trainingsprogramma dat inspeelt op je specifieke studieachtergrond. Samen met andere Fellows doorloop je verschillende interne trainingen en kun je, afhankelijk van je vooropleiding, een externe MBA-opleiding aan INSEAD volgen.

Intensieve coaching. Vanaf de eerste dag heb je als Fellow in je team een volwaardige rol met directe inbreng en

verantwoordelijkheid. Je wordt daarbij van dag tot dag begeleid en opgeleid door ervaren collega's. Ieder project draagt zo bij aan de verdere ontplooiing en ontwikkeling van je talenten.

Wie zoeken wij?

McKinsey zoekt veelzijdige en nieuwsgierige teamspelers die niet alleen uitblinken in hun studie, maar daarnaast ook inspirerende, sterke persoonlijkheden zijn. Mensen die er plezier in hebben om in teamverband problemen uit elkaar te rafelen en creatieve oplossingen te ontwikkelen.

Wil je meer weten over het Fellows-programma, vraag dan onze brochure aan bij: Karin de Kip of Clara Vrielink, McKinsey & Company, Amstel 344, 1017 AS Amsterdam, tel.: 020-5513700. E-mail: AM-Recruiting@McKinsey.com.

Juist als ik wat loop te mijmeren over de column voor ROSTRA en over de onvermijdelijke deadline, die akelig dichtbij komt, loop ik op het vliegveld van Budapest een collega van de faculteit tegen het lijf. De FEE spreidt kennelijk haar vleugels uit. Mocht je dus denken dat de faculteit alleen in Amsterdam en omgeving actief is, dan vergis je je. Er zijn vele activiteiten elders. Met een zekere zendingsdrang dragen heel wat collega's hun kennis uit. Zoiets verhoogt de werkvreugde.

De gastcolleges, die ikzelf regelmatig in Budapest geef, vormen daar een voorbeeld van. Mijn externe staat van dienst in de afgelopen tijd mag er wezen: driemaal naar Azerbaidzjan, tweemaal naar de Ukraine en zelfs de workshops in Oostduinkerke in België mogen tot de internationale activiteiten gerekend worden.

Omdat iedereen op weg is van vandaag naar morgen, letterlijk of figuurlijk, worden bijna automatisch situaties en momenten vergeleken. Zo merk je dan dat de universiteiten in Hongarije zich behoorlijk hebben opgetrokken aan ons westerse peil. De beschikbare middelen zijn daar wat minder, het geklaag is wat meer, maar medelijden hoef je niet met ze te hebben. Ze redten het wel.

Maar als je een maand in Baku doorbrengt, de hoofdstad van Azerbaidzjan, om er nieuwe door ons ontwikkelde masterprogramma's op te starten en te doceren, dan begrijp je dat hun mogelijkheden in de nabije toekomst nog in geen velden of wegen onze mogelijkheden van "gisteren" kunnen benaderen. In Amsterdam sleep ik meestal mijn laptop mee naar de collegezaal en met behulp van een beamer projecteer ik de gedachtecronkels die ik wil overbrengen. In Baku bediende ik me met meer eenvoudige hulpmiddelen. Het stapeltje kleurenshets, dat ik bij de repro had laten maken, zouden eenzelfde effect moeten hebben. Dankzij ons project was er een overheadprojector. Maar op het college bleek het inspannende zaaltje met slechts een stopcontact, meestal zonder stroom te zitten. Zoiets betekent dat er behoorlijk geïmproviseerd moet worden! Koud was het ook in de zalen. Een enkel radiatorka-

cheltje is absoluut onvoldoende om er een aangename temperatuur te krijgen. Vandaar dat alle studenten meestal met

(bont)mantels en jassen aan de colleges volgden. Alleen het grote kopieerapparaat liep lekker warm. Wegens gebrek aan financiële middelen om boeken aan te schaffen voor de studenten, werd de meeste literatuur gekopieerd. Door dit soort belevenissen waardeer je des te meer je Amsterdamse werkplek waar alles beschikbaar is. Iedere docent en student zou zo'n maand mee moeten maken.

Wat de machtsstructuren betreft lijken wij juist de weg terug te bewandelen. Onder de nieuw ingevoerde MUB wordt de macht van de decaan tot bovendemocratische proporties verheven. Wij krijgen nu, net als in de Oosteuropese situatie een almachtige decaan. De student wordt behoorlijk de mond gesnoerd. Als faculteit hebben we vaak geprofiteerd van de positieve inbreng van studenten, bijvoorbeeld in de faculteitsraad. De studenten waren betrokken bij de

faculteit en voelden zich voor een aantal zaken verantwoordelijk. In de nieuwe situatie verlang je echt weer terug naar die "goede oude tijd". Maar we moeten nu eenmaal vooruit: op weg naar morgen.

Hopelijk kan, nee sterker nog, moet een mooie creatieve vorm gevonden worden om studenten actief bij het hele proces aan de faculteit te blijven betrekken.

Als uit dit stuk enige **zorg** spreekt, moet ik misschien voorzichtiger in mijn bewoordingen zijn. Wat ik wil zeggen: alles is relatief, noem het maar een relativiteitstheorie. De Volkskrant maakt er anders waarschijnlijk meteen weer een **zorgelijkheidsverklaring** van en voor je het weet maken de roddelbladen er een overlijdensakte van.

Ik sluit maar met de spreuk van Sonja Barend: "voor vandaag lekker slapen en morgen gezond weer op." **R**

Jan Wesseling
Universitair docent BIK aan de FEE

Op weg naar morgen

JAN WESSELING

FOTO: MARIE BLOEMER

Er zijn verscheidene hoogleraren aan de Faculteit der Economische wetenschappen en Econometrie (FEE) die heel wat in hun mars hebben. Een Nobelprijs in de economie voor de UvA ligt misschien nog niet binnen handbereik, je zou toch echter op zijn minst verwachten dat de UvA intern haar 'helden' eert. Wat gebeurt er echter tot menigeens stomme verbazing: Anton Dreesmann siert de ontvangsthal van het E-gebouw. Als een ware mentor kijkt hij neer op de passerende studenten en hoogleraren. De faculteit houdt hierdoor indirect het clichébeeld in stand dat er al bestaat over economen: het zijn entrepreneurs, wiens voornaamste doel het in het leven is om snel geld te verdienen. De redactie van de Rostra wil daarom unaniem een dringend verzoek uitbrengen aan het bestuur van de FEE: Het plaatsen van borstbeelden op ware grootte in de ontvangsthal van het E-gebouw van bijvoorbeeld Arnold Heertje, Arnoud Boot, Wout Buitelaar, Henriette Maassen van den Brink, en van iedereen, die hoe financieel onaantrekkelijk hij of zij ook is, een duidelijke bijdrage heeft geleverd aan de economische wetenschap zoals die wordt uitgeoefend binnen de FEE. Het is te belachelijk voor woorden, dat de studenten aan de FEE hun eigen ontvangsthal niet in kunnen, omdat er een feestje wordt gegeven ter ere van een instituut, waar zij waarschijnlijk nauwelijks mee te maken zullen krijgen. Het gaat ons zeker niet om de persoon Anton Dreesmann, maar om het feit dat er wel eens vergeten kon worden dat een universiteit geen cursuscentrum is voor een aantal grote multinationals, maar een plaats waar wetenschap wordt beoefend.

Paul Rösenmuller heeft veel zetels binnen weten te halen bij de afgelopen kamerverkiezingen. Hieruit blijkt eens te meer dat het voor veel mensen steeds belangrijker wordt dat er 'groen' wordt nagedacht over een aantal aandachtspunten. Bedrijven laat dit natuurlijk ook niet onbewogen, en zij doen er dan ook alles aan om ervoor te zorgen dat het publiek een 'groene' indruk van hen behoudt of krijgt. In deze Rostra wordt aandacht besteed aan de manier waarop bedrijven met betrekking tot dit onderwerp hun standpunten proberen duidelijk te maken op het internet in het coverartikel surfen op de groene golven. Verder wordt er ingegaan op alternatieve vormen van personen- en goedertransport, die het milieu minder belasten, maar daardoor niet noodzakelijkerwijs meer hoeven te kosten dan de huidige vormen van transport.

Deze uitgave van de Rostra is zo groen als gras. Laat hem daarom niet slingeren in het Vondelpark, want je zult hem nooit meer terugzien.

De Redactie

Zijn de huidige economische

"De economie houdt zich bezig met mensen, zeer veel wensen en kunnen deze vervullen c... economische theorie is voor honderd procent... steeds meer economen en dan met name ecc...

Reineke Poll

De ma

De capaciteit van ons huidige verkeers- en vervoerssysteem komt in zicht van het wegnenit stuit op groot verzet, maar verdere filevorming ver... waardoor werkgelegenheid en welvaart zullen dalen. Om de leefbaar... wordt het openbaar vervoer en het intermodale vervoer gestimuleerd. De... zullen de toekomstige verkeersgr...

prof A.I.J.M.

Surfen op de groene golven?

Het milieu heeft een steeds grotere aandacht... bedrijf communiceren? Ans Kolk wijst op d... hierdoor ook voor het onderwijs mogelijkhe... stap op weg naar integratie van het interne...

Ans Kolk

EN VERDER...

Column: Opweg naar morgen <i>Jan Wesseling</i>	3
Redactioneel	4
Pieken & Dalen	5
Het midden- en kleinbedrijf Containerbegrip of bruikbaar concept? <i>Bernard van den Berg</i>	8
Facts & Figures <i>Arthur Schram</i>	10
Goedertransport in Nederland Weg van de Snelweg <i>Peter Leijgraaff</i>	16

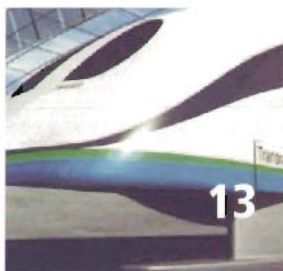
theorieën niet meer van deze tijd?

ongeacht of ze man, vrouw, jong of oud zijn. Deze mensen hebben omdat ze over middelen beschikken, beperkte middelen weliswaar. De "sekseneutraal". Dit is de stelling van veel economen. Toch zijn er genomen uit de feministische hoek, die met tegenargumenten komen.

Magneettrein, de file voorbij!

of is inmiddels overschreden. Uitbreiding mindert de efficiëntie van onze economie, rheid en de bereikbaarheid te bevorderen e effecten hiervan zijn echter minimaal en roei niet verantwoord kunnen afwikkelen.

1. van der Hoorn & Martin van Overbeek

? Bedrijven en milieu op Internet

ht van het management van bedrijven. Hoe moet je deze aandacht als le steeds grotere rol die het internet hierbij speelt. Dit medium biedt eden om het milieubewustzijn van bedrijven te toetsen. Een volgende et in het onderwijs?

GVB MAAKT WINST

Voor het eerst sinds tientallen jaren heeft het Gemeentevervoerbedrijf een minimale winst geboekt. De directie verwacht dat de accountant voor het eerst sinds 1986 weer goedkeuring aan de jaarrekening wil geven. Het opmerkelijke was dat voor 1997 nog een verlies van 8 miljoen was begroot. Het verschil van de werkelijke winst van twintigduizend gulden en het begrote verlies van 8 miljoen is volgens de directie te verklaren door een forse kostenbesparing en extra inkomsten door onder meer een afname van zwaarrijden in de metro. De winst is met name te danken aan de extra nevenactiviteiten, zoals reclame, werk voor derden en extra commercieel vervoer. Directeur A. Testa hoopt dat de winst een structureel verschijnsel zal worden, maar een grote belemmering is volgens hem een te starre houding van de ondernemingsraad en vakbond. Deze houding staat een structurele sanering van het bedrijf in de weg. Uit de concept-begroting van het GVB bleek al in mei dat het bedrijf voor het komende jaar een kleine winst van tweehonderdduizend gulden zou boeken. De ondernemingsraad reageerde hierop fel, omdat de directie meevallers het resultaat ten goede heeft laten komen in plaats van het voorzieningenniveau. Als voorbeeld werd genoemd de inkrimping van lijn 6. De heer Testa heeft laten weten het hier niet mee eens te zijn en dat er voor komend jaar voldoende geïnvesteerd zal worden in verschillende projecten.

Bron: Parool, 7 mei 1998

OPTIEFEEST

De nieuwe koploper omtrent de omstreden optieregelingen is de verzekeraar Aegon. De vier bestuurders van dit bedrijf kregen vorig jaar in totaal 200.000 opties ter waarde van 24,7 miljoen gulden in handen. Met de 550.000 opties uit de afgelopen jaren erbij hebben zij inmiddels naar schatting 145 miljoen te goed. Aegon heeft hiermee de koppositie van Philips overgenomen. De zes bestuurders van Philips kregen vorig jaar ter waarde van 5,8 miljoen aan opties uitgekeerd. Dat is vier ton minder dan bij Aegon. Aegon zelf vindt de beloning niet overdreven. Wat zo zeggen zij: "Op het moment van strekking zijn de opties niets waard en moet je er zelfs belasting over betalen. Pas als de beleggers het bedrijf hoger waarderen, wordt er geprofiteerd." Niet alleen de Aegon-en Philipsbestuurders vallen in de prijzen. Ook de top van ING, Ahold en Unilever kunnen rekenen op een leuke tegemoetkoming voor hun diensten.

Bron: Volkskrant, 25 april 1998

De invloed van studenten is groter dan je denkt!	22
<i>Sanna Keijzers</i>	
Het zware studentenleven	24
<i>Mark Schilstra</i>	
Sefa pagina	27
Associaties	28
Facnieuws	31
Roetersstraat 11	35

Zijn de huidige economische theorieën nog van deze tijd?

Van 2 tot en met 5 juni wordt aan onze economische faculteit de groots opgezette internationale conferentie 'Out of the Margin2 / IAFFE Conference 1998, Feminist approaches to economics' georganiseerd. Het is inmiddels vijf jaren geleden dat de eerste conferentie over feministische economie plaatsvond. Een uiteenzetting van de stand van zaken en een interview met één van de initiatiefneemsters: Edith Kuiper (leerstoel Vergelijkende Bevolkings- en Emancipatie-economie).

REINEKE POLL

Het is nog geen 5 jaren geleden dat er een levendige discussie plaatsvond in het NRC Handelsblad tussen economen over het wel of niet sekseneutraal zijn van de economische wetenschap. De aanleiding van deze discussie was een artikel van Rolf Schöndorf, geschreven naar aanleiding van een aankondiging van de internationale conferentie over sekse en economie. Rolf Schöndorf betoogt dat de economische theorie honderd procent sekseneutraal is (NRC, 18 juni 1992). De economie houdt zich bezig met mensen, ongeacht of ze man, vrouw, jong of oud zijn. Deze mensen hebben zeer veel wensen en kunnen deze vervullen omdat ze over middelen beschikken, beperkte middelen weliswaar. Bij middelen moet er niet alleen gedacht worden aan geld, maar ook bijvoorbeeld aan tijd. Volgens Schöndorf zijn er verschillende behoeften, maar houdt de economische theorie zich niet met de inhoud van die behoeften bezig. Een felle reactie kwam hierop van de onlangs overleden Marga Bruyn-Hundt. Zij ontcrachtte de stelling dat tijd in de economische theorie even belangrijk is als geld. Tot in de jaren zestig ging de belangrijkste stroming in de economische theorie ervan uit dat mensen hun tijd moesten verdelen tussen betaald werk en vrije tijd. Pas later werd er rekening mee gehouden dat ook onbetaald werk moet worden meegerekend en dat de schaarse tijd moet worden verdeeld over het betaalde werk, vrije tijd en huishoudelijk werk in plaats van alleen vrije tijd en betaald werk. Vrouwen nemen het grootste

deel van de onbetaalde arbeid voor hun rekening en mannen het grootste deel van de betaalde arbeid. Volgens Bruyn-Hundt is de economische theorie inderdaad sekseneutraal wanneer in de boeken evenveel aandacht wordt geschonken aan betaalde als aan onbetaalde arbeid. Dit is niet het geval. De oorzaak ligt in het feit dat economen graag alles meten in geld. Toch zou het probleem van de ongelijke maatschappelijke posities van vrouwen niet opgelost zijn wanneer de onbetaalde arbeid zou worden opgenomen in de maatstaf voor het nationale inkomen. Ook de stelling dat mensen vrij zijn in hun tijdsbesteding is volgens Bruyn-Hundt onjuist. De individuele vrijheid om te kiezen tussen betaald en onbetaald werk is minder groot dan de meeste mensen denken. Voor veel mensen is het nog steeds vanzelfsprekend dat bij het krijgen van kinderen de vrouw het grootste gedeelte van de onbetaalde arbeid voor haar rekening neemt, terwijl de man full-time blijft werken en af en toe eens meehelpt. De vrouw heeft minder keuzevrijheid dan de man. Wanneer zij onder dezelfde voorwaarden voor betaalde arbeid zal kiezen als de man dan wordt het stichten van een gezin wel erg moeilijk. Een aantal vragen waar economen zich volgens Bruyn-Hundt (NRC, 8 juli 1992) meer mee bezig moeten houden zijn: Welke waarde heeft de onbetaalde arbeid, hoe kan het dat er een sterke scheiding is van mannen- en vrouwenberoepen en waarom verrichten veel minder vrouwen betaalde arbeid dan mannen. Rolf Schöndorf sloot deze discussie met de opmerking dat hij nog steeds vindt dat de economische wetenschap sekseneutraal is. Zijn argu-

mentatie hiervoor is het feit dat de vrouwen nog steeds het leeuwendeel van de onbetaalde arbeid verrichten een gevolg is van de manier waarop onze maatschappij is ingericht. Dit kan de economische theorie niet kwalijk worden genomen. Zoals ook niet uit de economische theorie is af te leiden dat juist vrouwen het onbetaalde werk moeten doen in plaats van mannen. Hetzelfde geldt voor tal van andere maatschappelijke problemen.

De eerste internationale conferentie over sekse en economie ligt nu vijf jaren achter ons en nu staan we aan de vooravond van de tweede conferentie. Er is nog steeds een grote scheiding tussen mainstream-economen die de economische theorie als sekseneutraal zien en feministisch economen, al krijgen de laatsten steeds meer aandacht. Naar aanleiding hiervan een interview met Edith Kuiper, één van de twee initiatiefneemsters van 'Out of the Margin1'. Kuiper zit tevens in de organisatie van 'Out of the Margin2'. Kuiper, AIO bij de leerstoel Vergelijkende Bevolkings- en Emancipatie-economie, ontmoette tijdens haar studie AIO Jolande Sap, nu werkzaam bij het Ministerie van Sociale Zaken. Tijdens hun gezamenlijke studie stuitte ze op steeds meer beperkingen van de neoklassieke theorie. In 1990 namen ze het initiatief tot een driedaags congres over sekse en economie. Het doel van deze eerste conferentie was het kritisch onderzoeken en verbreden van het economische denken vanuit een feministisch perspectief.

Kuiper: "Over het geheel genomen blijkt dat alles wat met vrouwen te maken heeft in de economische theorie naar de marges is geduwd en te weinig aandacht krijgt. De oorspronkelijke opzet van de eerste conferentie was om een dag over feministische economie in Nederland te organiseren. Het bleek dat er in Nederland vrij weinig mensen mee bezig waren, dus gingen we buiten de grenzen kijken. Dat was een

schot in de roos. Het bleek dat er wereldwijd toch veel mensen actief mee bezig waren. Om die dag toch te kunnen organiseren hebben we besloten om er een internationale conferentie van te maken. Het werd veel groter dan we ooit gedacht hadden". De conferentie 'Out of the Margin1' duurde uiteindelijk drie dagen en ongeveer 250 wetenschappers uit de hele wereld hebben er aan deelgenomen. Deze conferentie droeg belangrijk bij aan de start van een heel nieuw onderzoeksveld. Een belangrijke ontwikkeling was de oprichting van het internationaal netwerk van feministische economen (IAFFE). Kuiper: "In de afgelopen vijf jaren is er veel gebeurd. Het internationaal netwerk van feministische economen is sterk gegroeid, we zitten nu aan de 600 leden. Tevens is er een vaktijdschrift opgericht: 'Feminist Economics'. Dit is beoordeeld als het beste nieuwe tijdschrift van de afgelopen drie jaar. Het is een wetenschappelijk tijdschrift, maar dat onderwerpen aanpakt die doorgaans in de economische wetenschap niet zo aan de orde gesteld worden. Het Feminist Economics Network in the Netherlands (FENN) is ontstaan uit een groep Nederlandse deelnemers van het eerste congres. Het FENN bestaat nu uit zo'n 70 mensen. Het is begonnen met een groep vakgenoten dat elkaar kent en dat groeit dan langzaam aan. Met het deel 'The Dutch Debates', een onderdeel van de aankomende conferentie, willen we aan-

geven dat de FENN de vereniging is die dit soort discussies op gang brengt en treden we ook meer naar buiten".

Kuiper: "Het is leuk om te zien dat met name in verkiezingstijd de discussie over dit soort onderwerpen, zoals deeltijdarbeid, kosten van de zorg, de vergrijzing, de hele verandering die gaande is binnen de verhoudingen binnen het gezin en veel meer aandacht krijgt dan vijf jaar geleden. Maar ook daarbuiten: Hoe combineer je carrière met kinderen, zorg, of met een zieke moeder of vader. Het zijn allemaal vraagstukken die nu toch op de agenda komen te staan. Zo wordt er op vrijdag 5 juni in het deel 'The Dutch Debates' ingegaan op de stelling van Chicago-economen dat kinderopvang voor iedereen inefficiënt en dus ongewenst is. Dit onderwerp wordt belicht door onder andere Janneke Plantenga en Susan van Velzen. Dit naar aanleiding van de Zweedse emancipatiestrategie. Deze strategie werd neergehaald door Sherwin Rosen, die stelde dat de strategie neerkwam op een grote mate van economische inefficiëntie. De feministische reactie hierop was verontwaardigd. Het is erg belangrijk in deze verkiezingstijd, waarin kinderopvang een belangrijk item wordt tijdens de kabinetsformatie, dat feministische economen een duidelijk weerwoord hebben tegen deze stellingname".

De 'Out of the Margin2' conferentie zal

FOTO: PETER LEIJGRAAFF

EDITH KUIPER, ÉÉN VAN DE INITIATIEFNEEMSTERS VAN OUT OF THE MARGIN2

ongeveer twee maal zo groot worden als de vorige conferentie. Er worden zo'n 350 deelnemers uit 35 landen verwacht. Kuiper: "De inzet van de vorige conferentie was voornamelijk kritisch in de richting van de economische wetenschap. We zijn nu vijf jaren verder, nu vinden we dat de feministische economie zich dusdanig moet hebben ontwikkeld dat feministische economen duidelijk met een nieuwe theorievorming moeten kunnen komen".

Tenslotte op de vraag of ze als feministische economen in een bepaald hoekje worden gedrukt reageert Edith Kuiper: "Wanneer je met een nieuw onderzoeksveld komt, ben je altijd met een klein clubje. Daar daar hoeft je je niet voor te generen, als er maar een behoorlijke groei in zit en dat steeds meer mensen vinden dat er wel wat in zit, dan is dat een goede zaak. Er is natuurlijk altijd een risico dat je in de marge wordt geplaatst. Wij vinden het belangrijk dat de discussie wordt opgehouden. Om deze reden is het heel belangrijk om er aandacht aan te besteden dat mensen, zoals Rick van der Ploeg een rol hebben in deze conferentie en dat je het gesprek aangaat met grote internationale instituties".

Literatuur

Schöndorf, R. *Econo* (m/v) in *NRC Handelsblad*, 18 juni 1992.

Bruyn-Hundt, M. *Economie* negeert onbetaald werk en is dus geenszins sekse-neutraal. *NRC Handelsblad*, 8 juli 1992.

'The Dutch Debates'

Op vrijdag 5 juni vindt in het kader van deze conferentie 'The Dutch Debates' plaats. Het bestuur van de stichting 'Out of the Margin' en de FENN willen met de 'Dutch Debates' aansluiten bij de herdenking van de Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid 1998. Dit wil het bestuur van 'Out of the Margin' doen door aan de ene kant de vraagstellingen en resultaten van de 'Out of the Margin2' conferentie te vertalen naar de Nederlandse situatie en aan de andere kant vragen, kennis en ervaring uit de Nederlandse praktijk voor te leggen aan het aanwezige internationale gezelschap van feministische economen. De dag zal geopend worden met een probleemstellende discussie tussen wetenschappers. De parallelsessies geven ruimte voor het verder uitwerken van dilemma's en controverses in discussies tussen wetenschappers, beleidsmakers, bedrijfsleven, vakbonden en vertegenwoordigers van NGO's. Het slotdebat zal gaan over feministische strategieën voor een optimale 'productie van zorg' in de 21e eeuw. (De toegang tot de Dutch Debates is f50,-. Voor studenten en leden van de FENN is de toegang f40,-. Opgeven bij: Stichting Brekend Vaatwerk. Tel. 020-6247743).

Tevens zal er op donderdagavond 4 juni in de Balie een discussie-avond plaatsvinden. Deze avond is getiteld: 'Feminist Perspectives on Globalisation' met onder andere Prof. dr Lourdes Beneria (Cornell University, USA) en Ms Nolien Heyzer (Dir. UNIFEM, USA). Deze avond is ook voor iedereen toegankelijk.

Het midden- en kleinbedrijf

Containerbegrip of bruikbaar concept?

Nog geen drie decennia geleden speelden gezinnen in de intieme huiskamersfeer 's avonds na een lange werkdag vaak een familiespel, zoals monopolie. Dit spel was tussen 9.00 uur en 18.00 uur gekocht bij een detailhandel in het buurtwinkelcentrum. Als er tegenwoordig familiespellen worden gespeeld dan zijn ze meestal een analogie op een televisieprogramma. Triviant, in deze tijd van het jaar gedomineerd door de voetbalsport, staat hoog in de top tien van favorieten. Tijdens dit spel zou de volgende vraag gesteld kunnen worden: "Wie is de grootste werkgever van Nederland?" Het antwoord dat iedere econoom op zal dreunen is het midden- en kleinbedrijf (MKB). Wat gaat er nu eigenlijk schuil achter de wereld die MKB heet?

BERNARD VAN DEN BERG

Het CBS legt bij een analyse van de werkgelegenheid de grens tussen klein- en middenbedrijf en midden- en grootbedrijf bij respectievelijk tien en honderd werknemers.

In 1996 waren er circa 2,3 miljoen personen in het MKB werkzaam die samen 1.995,9 arbeidsjaren maakten. Bij de overheid en de overheidsbedrijven waren ook zo'n 2,3 miljoen mensen werkzaam. Deze maakten echter minder arbeidsjaren, namelijk 1.887,0 arbeidsjaren. In het grootbedrijf waren deze aantallen respectievelijk 1,8 miljoen personen en 1.543,8 arbeidsjaar. Dergelijke getallen zeggen niet al te

veel. Het is interessanter om onderscheid te maken tussen verschillende sectoren.

In het grootbedrijf zijn de meeste mensen werkzaam in de industrie en de zakelijke dienstverlening. Het MKB laat een veel grotere spreiding zien. In absolute zin wint het grootbedrijf het qua werkgelegenheid in personen van het MKB in de industrie, transport en communicatie en zakelijke dienstverlening. Het aandeel van het MKB in het totaal verschilt behoorlijk als we kijken naar de verschillende sectoren. In de reparatie is 95 procent van de mensen werkzaam in het MKB, terwijl dit in de zakelijke dienstverlening 39 procent is.

Binnen het MKB is de werkgelegenheid ongeveer gelijk verdeeld over het klein- en middenbedrijf. In het kleinbedrijf zien we

dat de meeste werkgelegenheid te vinden is in de detailhandel, de zakelijke dienstverlening en de horeca. In het middenbedrijf zijn de industrie, de groot- en tussenhandel en de bouw voor wat betreft de werkgelegenheid het meest dominant.

Bedrijven

Op 1 januari 1997 waren er in Nederland 641 duizend bedrijven actief. Hiervan hoort 91 procent tot het kleinbedrijf, acht procent tot het middenbedrijf en slechts één procent tot het grootbedrijf. Bij het grootbedrijf is het aantal bedrijven in de industrie en in de financiële en zakelijke dienstverlening het grootst. Bij het middenbedrijf is de industrie koploper. Het kleinbedrijf heeft naast veel bedrijven in de financiële en zakelijke dienstverlening veel bedrijven in de detailhandel.

Mentaliteit

Belangrijke kenmerken van het MKB worden gevormd door de motieven van startende ondernemers. Onafhankelijkheid, de vrijheid om je eigen werkzaamheden te kunnen kiezen, de uitdaging, familietraditie, het in vervulling gaan van een oude wens en het uitgroeien van een hobby zijn belangrijke motieven. Hierdoor wordt het karakter van een MKB-onderneming vaak bepaald. Er wordt hard gewerkt. Systematisch werken ontbeert vaak, omdat men geneigd is impulsief te handelen. De ondernemer is vaak erg gericht op zijn product. Hij is trots op z'n bedrijf. Strategische discussies over omgevingsfactoren, economische ontwikkelingen of over scholing van zijn personeel zal hij niet snel voeren en afserven als veel gepraat en weinig wol.

Ruwweg is het mogelijk om een aantal globale sterke en zwakke punten van het MKB weer te geven. Het is belangrijk om op te merken dat deze punten per sector van meer of minder betekenis kunnen zijn. De sterke punten zijn motivatie en slag-

sector	aantal (x 1.000)			aandeel in procenten		
	klein-bedrijf	midden-bedrijf	MKB	klein-bedrijf	midden-bedrijf	MKB
industrie	119,1	272,1	391,2	10	24	17
bouw	101,5	172,3	273,8	8	15	12
groot- en tussenhandel	126,2	179,9	306,1	11	16	13
detailhandel	253,2	101,5	354,6	22	9	15
horeca	159,6	54,5	214,1	14	5	9
reparatie	53,3	41,0	94,3	5	4	4
transport en communicatie	53,5	102,1	155,6	5	9	7
zakelijke dienstverlening	186,6	153,3	339,8	16	13	15
overige dienstverlening	89,3	71,7	160,9	8	6	7
totaal	1.142,1	1.148,4	2.290,5	100	100	100

BRON: WWW.EIM.NL/WERKEN/MKB.A.HTM

DE WERKGELEGENHEID BINNEN HET MKB NAAR GROOTTEKLASSE EN SECTOR, 1996

vaardigheid. Het management, eigendom en uitvoerende arbeid gaan meestal samen in één persoon. Er is veelal sprake van persoonlijke relaties. Daarom is de motivatie vaak groot. Kleine bedrijven kennen meestal een snelle besluitvorming als gevolg van onafhankelijkheid, de afwezigheid van complexe communicatiestructuren en het ontbreken van formele procedures. Een derde sterke punt is dat kleine bedrijven vaak goed op restmarkten van beperkte omvang kunnen opereren.

Belangrijke zwakke punten van het MKB zijn het lage scholingsniveau. Naast het hoge scholingsniveau van veel starters in de zakelijke en financiële dienstverlening, is in de andere sectoren sprake van een relatief laag scholingsniveau. Dit leidt vaak tot een gebrek aan kennis van technische mogelijkheden, markten en overheidsregelingen. Eenzijdige gerichtheid op vakmanschap leidt vaak tot een beperkte externe oriëntatie en commerciële gerichtheid. Door tijdgebrek komt de ondernemer vaak nauwelijks toe aan het vooruitlopen op organisatorische problemen en het ontwikkelen van een efficiënte organisatiestructuur en organisatiemethoden. In het MKB is vaak sprake van kleinschalige productie. Inherent hieraan zijn de kostennadelen die ontstaan door minder specialisatie, lagere bezettingsgraad van machines, hogere inkoopkosten en hogere kosten van distributie en marktwerking. Een MKB-er is vaak erg kwetsbaar en is minder in staat tot het spreiden van risico's dan het grootbedrijf. Door deze grotere kwetsbaarheid zijn kleinere bedrijven vaak moeilijker in staat om financiële middelen te verkrijgen. Daarnaast is er minder ruimte voor financiering van investeringen uit ingehouden winsten.

Beleid

Het MKB krijgt aandacht. Dankzij de lobby voor het MKB door lobby-organisaties als MKB Nederland e.d. zal een economie direct roepen dat het MKB de grootste werkgever van Nederland is. In politiek Den Haag horen we regelmatig dezelfde geluiden. Het ministerie van Economische Zaken besteedt veel aandacht aan het MKB. Het gaat hier voorna-

De lobby van het MKB heeft op de UvA kennelijk geen invloed

melijk om algemene maatregelen die tot doel hebben meer werk te scheppen door de ruimte voor ondernemerschap in het algemeen en die voor starters en doorstarters in het bijzonder te vergroten. Het gaat om fiscale maatregelen zoals bijvoorbeeld de verhoging van de investeringsaftrek en de verhoging van de ondergrens van de BTW-vrijstelling. Vermindering van de regeldruk. Hierbij kunnen we denken aan de modernisering van de Vestigingswet en de deregulering van de Winkelsluitingstijdenwet. Maatregelen rond arbeid zoals de Wigverkleining en fiscale faciliteiten in het leerlingwezen. Projecten rond financiering als technostarters. Het stimuleren van de kwaliteit van ondernemerschap en de bundeling van krachten ten behoeve van innovaties door middel van allerlei allianties tussen kenniscentra waarin universiteiten, onderzoeks-

bureaus en MKB-ers worden gestimuleerd samen te werken. Dit naar aanleiding van het droommodel van het Amerikaanse innovatieparadijs Silicon Valley.

Hierbij zijn de maatregelen vaak dusdanig abstract dat ze voor veel MKB-ers in de traditionele sectoren concreet weinig bieden. Soms werken de maatregelen zelfs averechts. De deregulering van de Winkelsluitingstijdenwet stuit op veel ideologische weerstand. Los daarvan is het onmiskenbaar dat deze beleidswijziging voor veel kleine traditionele detaillisten enorme problemen en concurrentienadelen ten aanzien van het grootbedrijf oplevert.

Het MKB omvat veel. In die zin is het een containerbegrip in de categorie flexibilisering, globalisering en duurzaamheid. Dat wil echter niet zeggen dat het een lege huls is. Bij concretisering van beleidsvoorstellen is het noodzakelijk om afstand te doen van het begrip MKB en gewoon te stellen waar het op staat. Concreet benoemen om welke sector of om welk deel van de beroepsbevolking het gaat. Dit voorkomt onnodige spraakverwarring en discussies die zowel alles als niets omvatten.

Aan een aantal Nederlandse universiteiten is een leerstoel ten behoeve van het MKB. De FEE moet een dergelijke leerstoel ontberen. De lobby van het MKB heeft op de UvA kennelijk geen invloed. Zou dit te maken hebben met een desinteresse van UvA-studenten voor het MKB, wetenschappers die het MKB als een loos onwerkbaar containerbegrip karakteriseren of de politieke traditie die grote invloed heeft gehad op deze universiteit en haar strategische keuzen beïnvloed? **R**

KLEINE TRADITIONELE DETAILLISTEN ZIJN NIET ALLEMAAL EVEN GELUKKIG MET DE DEREGULERING VAN DE WINKELSLUITINGSTIJDENWET.

Facts & Figures

FOTO: MARIE BLOEMER

GEBOORTEPLAATS/DATUM

15 juli 1960 te Nieuwegein

HUIDIGE FUNCTIE

Hoogleraar Experimentele Economie en bestuurslid CREED

FAVORIETE ECONOMOOM

Reinhard Selten

KAN ME WAKKER MAKEN VOOR

American Football

GROOTSTE ERGERNIS

Mensen die hun werk niet goed doen

GROOTSTE ANGST

Op het moment van het interview: dat Bolkenstein premier wordt

MUZIKALE VORKEUR

Op het moment draait hij vooral Cake en Nirvana

FAVORIETE KUNSTENAARS

Bertil Neijts en Harold Schouten

FAVORIETE FILM

One Flew Over the Cuckoo's Nest

HOE LANG BLIJFT U HIER

Zolang het leuk blijft

Arthur Schram is bestuurslid van CREED en sinds kort hoogleraar in de Experimentele Economie. De meeste studenten hebben direct of indirect wel eens met CREED (Center for Research in Experimental Economics and Political Decisionmaking) te maken gehad. In de mensa is menigeen wel eens aangesproken of hij of zij wil deelnemen aan een experiment. Tevens staan er aankondigingen op prikborden, folders en worden er mededelingen gedaan in de verschillende universiteitsbladen. Binnen CREED worden experimentele onderzoeken en andere methoden gebruikt om politiek-economisch gedrag te bestuderen. De deelnemers aan een experiment krijgen een financiële vergoeding, hetgeen veel studenten aanspreekt. Hoeveel de deelnemers aan een experiment gaan verdienen staat van te voren echter niet vast. De verdiensten zijn afhankelijk van de keuzes van de deelnemers. Het maken van foutieve beslissingen voelen de deelnemers dus direct in hun portemonnee. Op het moment is Schram bezig met een onderzoek naar de individuele motivaties van mensen. Door middel van experimenten probeert hij aan te tonen dat mensen onder bepaalde omstandigheden niet alleen aan hun eigen belang denken.

Arthur Schram beantwoordt niet aan het typische beeld van een hoogleraar, al bestaat zo'n beeld natuurlijk alleen maar in gedachte. Hij komt over als een student die zich ontwikkeld heeft tot hoogleraar, maar nog steeds niet zou opvallen tussen de studenten in de kantine. In zijn kamer op de zesde verdieping van het E-gebouw draait hij muziek van Cake en Nirvana, hetgeen het voorgaande nog eens bevestigt. Experimentele Economie is voor hem vooral een uitdaging, niet 'gewoon' zijn werk. Zijn grootste uitdaging is zijn volgende paper. Je hebt aan één oogopslag voldoende om in te zien, dat het hier iemand betreft, die duidelijk plezier heeft in zijn werk. Dit is dan ook de belangrijkste reden voor hem om te werken aan de UvA: "Zolang ik het werk leuk vind, blijf ik hier".

Deze jonge uitstraling is ook terug te vinden in zijn gedrevenheid. Op de vraag welke baan hij zou ambiëren als hij zowel fysiek als mentaal zijn eigen potenties voor het uitkiezen had, antwoordde hij kort en stellig met: "De baan die ik nu heb. Ik ben een tevreden mens". Hij heeft een *no-nonsense* uitstraling en de antwoorden die hij geeft op de aan hem gestelde vragen komen heel duidelijk overeen met hetgeen later ook zijn belangrijkste overtuiging blijkt te zijn: eerlijkheid duurt het langst.

Over het algemeen hebben hoogleraren nogal eens kritiek op studenten. Ze zouden ongemotiveerd zijn en dit maakt het voor de hoogleraar natuurlijk moeilijk om zijn of haar geliefkoosde vakgebied aan hen over te brengen. Schram heeft echter geen problemen van dien aard met studenten. Hij ziet het als een taak van de docent om aan de studenten duidelijk te maken waarom het vakgebied werkelijk interessant is. De motivatie volgt dan over het algemeen vanzelf. Er bestaat echter volgens hem onder studenten wel een duidelijke misvatting over het vakgebied Algemene Economie. Studenten denken te vaak dat het niet mogelijk is om een leuke baan te vinden in deze richting, hetgeen volgens hem een grove misvatting is. Studenten menen dat het met Algemene Economie alleen maar mogelijk is om een baan bij de overheid te krijgen. In de realiteit blijken algemene economen echter ook een keur aan functies te vervullen binnen het bedrijfsleven.

Ten tijde van het interview zaten we in het midden van het 'zieltjes winnen' door 's lands politici. Schram merkte in eerste instantie op dat hij over het algemeen weinig angsten kent, hoogstens misschien af en toe een paar zorgen. Uiteindelijk bleek hij echter toch één echt grote angst te hebben. Ondertussen weten wij echter dat hij met een gerust hart weer aan het werk kan gaan. Zijn grootste angst, dat Bolkenstein minister president zou worden, is immers geen werkelijkheid geworden. **R**

HAN JANSSEN

**"IEDEREEN
IS BEREID
OM KENNIS MET
JE TE DELEN"**

BOB SMIT, INTRANETCONSULTANT

**"IK ZIE MIJN
WERK ALS EEN
INVESTERING
IN MEZELF"**

NATHALIE DEKKERS, FUNCTIONEEL
TESTER/SOFTWARE ENGINEER

Als je bij Cap Gemini gaat werken, kun je maar liefst 250 opleidingen volgen. Schrik niet, er wordt niet verwacht dat je ze allemaal gaat doen. Je moet het zien als een toolbox, waaruit jij het gereedschap pakt dat je nodig hebt om je als young professional waar te kunnen maken.

YOUNG PROFESSIONALS

Als young professional zul je niet alleen studeren, maar ook ingezet worden op allerlei soorten projecten. Bij klanten die, volkomen terecht, verwachten dat ze de beste mensen op het gebied van business- en IT-services in huis halen. Wij bieden je daarbij de faciliteiten en ondersteuning om 'Master of your own destiny' te kunnen zijn. En uit te groeien tot een top-IT'er. Hoe snel dat gaat, hangt van je eigen capaciteiten en motivatie af. Daarom zeggen ambitie, analytische en persoonlijke vaardigheden en interesse in informatie-technologie ons meer dan de richting waarin je bent afgestudeerd aan universiteit of hbo.

Cap Gemini Group heeft kantoren in meer dan 20 landen, 30.000 medewerkers en activiteiten in de hele wereld. We zijn marktleider in de Benelux. Actief bij alle denkbare bedrijven, instellingen en overheidsdiensten. Van organisatie- en IT-advies tot realisatie, implementatie en beheer.

CAP GEMINI

FREEDOM TO BE OUTSTANDING

Wil je meer over ons weten, dan kun je onze website bezoeken op www.capgemini.nl of bellen met 0800 1676.

Je kunt ook de onderstaande coupon invullen en in een ongefrankeerde enveloppe opsturen naar Cap Gemini, Personele Zaken, antwoordnummer 4313, 3500 VE Utrecht.

----- ✂
JA, IK WIL MEER WETEN OVER DE ^{BN}
YOUNG PROFESSIONALS BIJ CAP GEMINI
Naam _____
Geboortedatum _____ m/v
Afstudeerdatum/-richting _____
_____ hbo/wo
Straat _____
Pc/plaats _____
Telefoon _____
----- OV20

Homepage Akzo Nobel: <http://www.akzonobel.com>
E-mail: corporate-recruitment@akzo.nl
For information call 026-3664203

© East Memphis Music

“Bringing back sweet memories”

Ann Peebles

Most people know Akzo Nobel as a leading company in the field of chemicals. But Akzo Nobel also holds leading positions in important market segments such as healthcare products, coatings and fibers. Worldwide, Akzo Nobel is market leader in the production of muscle relaxants used together with anaesthetics in surgical operations. So even when you're not conscious of it, we are still taking care of you.

But there is much more that most people are unaware of. For example that Akzo Nobel sponsors many cultural events. Like the rebuilding of the 'Shtandart', the flagship of Czar Peter the Great after he had learned how to build ships in Holland. A reconstruction of the 1703 vessel is now being undertaken at a small wharf near St. Petersburg. Akzo Nobel is not only providing financial help, it is also supplying the varnishes and paints.

Akzo Nobel is always interested in meeting young entrepreneurs who feel comfortable in an environment that involves diversified activities. Bottom-line thinkers who are customer-oriented by nature. Born teamplayers who recognize the importance of shared values.

If you want to know more about Akzo Nobel, please contact us or visit our web-site.

AKZO NOBEL

CREATING THE RIGHT CHEMISTRY

Akzo Nobel is headquartered in Arnhem, the Netherlands. The company employs 70,000 people and has activities in more than 60 countries. In 1997, consolidated sales aggregated NLG 24.1 billion. Working at Akzo Nobel means a career in a market-driven and technology-based company, serving customers throughout the world with healthcare products, coatings, chemicals, and fibers.
Akzo Nobel nv, Corporate Communications, P.O. Box 9300, 6800 SB Arnhem.

De magneettrein, de file voorbij !

Niemand is de discussie over Schiphol ontgaan de laatste tijd! Dit jaar mogen de geluidsgrenzen nog overschreden worden. Maar volgend jaar? Gaan we dan echt minder vliegen in een maatschappij waar de vraag naar vliegreizen met procenten per jaar stijgt? Schiphol is natuurlijk altijd al een blikvanger geweest wat betreft milieuproblematieken. Er valt echter te verwachten dat de emoties rond andere verkeerssystemen ook steeds verder zullen oplopen. Hoe lang duurt het nog voordat er beperkende grenzen worden gesteld aan ons huishoudelijk stroomgebruik en de uitstoot van het wagenpark?

PROF A.I.J.M. VAN DER HOORN
EN MARTIN VAN OVERBEEKE

De maximale capaciteit van ons huidige verkeers- en vervoerssysteem komt in zicht of is inmiddels overschreden. Uitbreiding van het wegennet stuit op groot verzet, maar verdere filevorming vermindert de efficiëntie van onze economie, waardoor werkgelegenheid en welvaart zullen dalen. Om de leefbaarheid en de bereikbaarheid te bevorderen wordt het openbaar vervoer en het intermodale vervoer gestimuleerd. De effecten hiervan zijn echter minimaal en zullen de toekomstige verkeersgroei niet verantwoord kunnen afwikkelen.

Om de mobiliteitsgroei wel verantwoord op te kunnen vangen moet het huidige systeem dus uitgebreid worden met een modaliteit die en de bereikbaarheid en de leefbaarheid weet te verbeteren. Vanwege de beperkte milieubelasting, de hoge snelheden die behaald kunnen worden en de veiligheid lijkt de trein hiertoe een goede modaliteit. Het huidige spoorstelsel is echter nog geen goed alternatief. De integratie in het totale verkeerssysteem is te beperkt. De auto en vrachtwagen zijn ideaal voor buiten de stad, de trein is voornamelijk gericht op de stadscentra. De uitwisseling van lading en personen tussen wegverkeer en treinverkeer vergt gigantische investeringen. Daarnaast is het resultaat van vele studies dat deze verkeerssystemen geen communicerende vaten zijn. Om die communicatie en uitwisseling na te streven moet er een hoop aan het trein-

systeem gesleuteld worden. De aansluitingen moeten naadloos zijn. Het vervoermiddel moet zowel personen als goederen kunnen vervoeren. Deze twee criteria vereisen een **intramodaal** systeem. Dat wil zeggen: een intermodaal systeem waarin de vervoermiddelen (auto's, bussen en vrachtwagens) over lange en middellange (>50 km) afstanden door een hoogwaardiger vervoermiddel worden getransporteerd. Het grootste voordeel van een intramodaal systeem is dat het

Het huidige spoorstelsel is echter nog geen goed alternatief.

voor- en natransport altijd aanwezig is, omdat dit de lading is. De **magneettrein** komt op grond van bovengenoemde, en andere, eisen als beste vervoermiddel naar voren.

Waarom verliep de discussie over de **Transrapid** magneettrein in Duitsland dan zo moeizaam? Het blijkt dat de kosten te hoog zijn en de opbrengsten te laag. De **Transrapid** in Duitsland zou ruim dertig miljard investeringsgeld kosten. Om de kosten te drukken werd besloten een magneetbaan aan te leggen met een enkele baan. Er zou dan eens in de drie uur een trein van Berlijn naar Hamburg kunnen reizen. Met een dergelijke frequentie is natuurlijk geen enkel infrastructureel project rendabel. Om de magneettrein rendabel te kunnen exploiteren is dus een

intramodaal systeem nodig. Het voordeel van een intramodaal systeem is dat het personenvervoer en het goederenvervoer bundelt. Deze grote verkeersstroom maakt een hoge frequentie mogelijk. Samen zorgen ze voor een enorme exploitatieopbrengst.

De mate waarin het systeem bijdraagt aan een verbeterde bereikbaarheid en leefbaarheid hangt af van de inrichting van een intramodaal magneettrein systeem. **Leefbaarheid**; externe kosten worden verminderd door ondertunneling (geluidsoverlastbeperking), schone energie (uitstootvermindering), hoge capaciteit (verminderde filekosten). **Bereikbaarheid**; bussen en vrachtwagens kunnen via aparte infrastructuur van snelweg, stations en vliegvelden zeer snel naar een magneettreinstation (verbeterde integratie) en op eigen kracht plaats nemen in de magneettrein (naadloze aansluiting, verhoogde gemiddelde snelheid).

De magneettrein moet intermodaal zijn. Vrachtauto's, bussen en personenwagens moeten in de trein een plaats kunnen vinden. Dit vergt een complex logistiek systeem en een magneettrein en magneetbaan van formaat. De haltes van de magneettrein worden aangelegd in de buurt van verkeers- en vervoersknooppunten. Om de reistijd zo laag mogelijk te houden worden busbanen aangelegd, waardoor vanuit stations en vliegvelden bussen binnen enkele minuten de magneettrein in kunnen rijden. De snelheid van de magneettrein ligt rond de 500 kilometer per uur, maar het is technisch mogelijk om 800 km/u te halen.

Een dergelijk project staat of valt uiteraard met een KBA-analyse. Het studietraject bestaat uit de lijn Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen, Dusseldorf, Berlijn, omdat zich hier vele facetten van vervoer manifesteren (vliegtuigpassagiers, vrachtovervoer, spoorwegtransport, etc.). De **KBA-analyse**

bestaat uit een interactief rekenprogramma, waarin de gebruiker naar eigen inzicht data kan veranderen en het effect daarvan op de baten/kosten-ratio kan bekijken. De conclusie van deze analyse is dat de totale baten (exploitatieopbrengst, reistijd- en efficiencywinsten, filekosten-, reiskosten- en externe kostenbesparing) hoger zijn dan de kosten. Daarbij is gewerkt met opbrengstmaximalisatie i.p.v. winstmaximalisatie. De transportkosten voor alle modi nemen af, de snelheid neemt toe. Dat is een unieke uitkomst. Er zijn vrijwel geen infrastructurele projecten bekend die winst kunnen maken. Niet minder belangrijk is dat een snellere vervoerswijze meestal, meer kosten en meer milieubelasting betekent; een win-verlies situatie. Dit magneet-treinsysteem levert een win-win situatie op.

De netto contante waarde van de investeringskosten in guldens van 1997 bedraagt een kleine 12 miljard gulden voor het Nederlandse trajectdeel (ongeveer 160 kilometer). Zelfs na verdiscontering met een b/k-ratio van ongeveer 25% lijkt de magneettrein **bedrijfseconomisch rendabel**. Als daarbij de kosten van de Betuwelijn in mindering worden gebracht (die is dan overbodig) zal geen enkele belegger aandelen Hollandsche Magneetbaan N.V. willen ontberen.

Bij een beschreven nieuw verkeerssysteem

zijn nog vele grote winsten te boeken (milieuwinst, exploitatiewinst, bereikbaarheidswinst) afhankelijk van de werkelijke inrichting van een magneetbaan. Het systeem kan een extra impuls geven aan onder andere de inzet van road trains, containerisering en reductie van het aantal vliegtuigkilometers. Daarbij kan de aanleg van een magneettreinsysteem het startsein berekenen voor een geheel nieuwe industrie, waarbij kennis kan worden geëxporteerd naar het buitenland. Als andere landen dergelijke systemen overnemen zou NL het hart van een magneetbaan-netwerk kunnen worden (iets wat bij de TGV nooit meer zal lukken).

Tot slot

De enorme snelheid van de magneettrein maakt het mogelijk om een non-stop verbinding te creëren tussen Amsterdam en Berlijn met een reistijd van 1 uur met een vertrek eens in het halve uur. Wie wil er dan nog met het vliegtuig? Hogere frequenties, kortere reistijd, meer beenruimte, lagere kosten. Op het betreffende traject kan de magneettrein het vliegtuig volledig verbannen. Zo is het mogelijk een 'vliegtuigvrije zone' tot stand te laten komen, waarbij internationale vluchten verdeeld worden over de twee vliegvelden. Bijvoorbeeld, Berlijn alle vluchten naar Oost, Amsterdam alle vluchten naar Amerika. Zo is het mogelijk om grotere

vliegtuigen in te zetten, hogere frequenties te bereiken. Goedkoper, sneller en minder milieubelastend.

De auto bestaat al ruim 100 jaar, de trein nog langer, het vliegtuig vliegt al decennia, de boot vaart al eeuwen. Voor velen is het ongeloofwaardig dat er ruimte zou zijn voor een nieuw vervoerssysteem met een eigen infrastructuur. Vele vervoersplannologen dragen als directe kritiek op dit voorstel een non argument aan. "Een nieuw vervoerssysteem kan nooit rendabel zijn, laat staan winstgevend, omdat het altijd in een netwerk van, in dit geval, magneetbanen moet opereren." Deze magneettrein kan ook zonder netwerk. Want je rijdt er bij het ene station in, bij het ander uit. Voor- en natransport is nooit een probleem. Een magneettrein kan zonder een netwerk volledig opereren. **R**

Schiphol Mainport, Rotterdam Gateway to Europe, Nederland Distributieland, de file voorbij; leefbaarheid en bereikbaarheid hand in hand. Lang leve de magneettrein!

Deze scriptie is beloond met de Economie- en Mobiliteitsprijs 1997 van Transport en Logistiek Nederland en Nederland Distributieland.

Voor vragen en reacties:

Strawberry New Media Prod.

Tel: 020 4270539

Fax: 020 6251479

De scriptie (inclusief CD-rom met rekenprogramma) is aanwezig in de Piersonbibliotheek.

Het is mogelijk een non-stop verbinding tussen Amsterdam en Berlijn te creëren met een reistijd van één uur.

Ruimte voor initiatief?

Voor informatie over een start als Commercieel
Management Trainee bij Cargill bel je (020) 580 19 11.

Vanzelfsprekend bij Cargill.

An aerial photograph of a busy port terminal. Numerous large container ships are docked at long piers, each equipped with several gantry cranes. The terminal area is filled with stacks of shipping containers and various pieces of port infrastructure. The water is visible on the right side of the image.

Goederentransport in Nederland

WEG VAN DE SNELWEG

PETER LEIJGRAAFF

De Nederlandse economie is zeer afhankelijk van haar infrastructuur voor het transport van goederen. Het vervoer over de weg neemt een groot gedeelte van het transport voor haar rekening. Door het toenemende gebruik van ons wegennet zal het fileprobleem alleen maar groter worden. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat onderkent dit probleem en is daarom in oktober 1997 van start gegaan met het project Modal Shift om hiervoor structurele oplossingen aan te kunnen bieden.

De uitvoering van het project is in handen van de EVO, de ondernemersorganisatie voor Logistiek en Transport. ARCADIS Heidemij Advies en Buck Consultants International assisteren de EVO bij het project. Het doel is om de Nederlandse verladers - bedrijven die hun goederen laten vervoeren - te stimuleren om alternatieven voor het wegvervoer te gebruiken, zoals bijvoorbeeld spoorvervoer, binnenvaart of *shortsea* (zeetransport over korte afstand). De dagelijkse leiding van het project *Modal Shift* is in handen van drs. J. Tjalma. Hij zegt over de opzet van het project: "Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat wil bij honderd verladers de goederenstromen analyseren op de mogelijkheid om een deel van het goederenvervoer over te brengen van de weg naar een andere modaliteit. De achtergrond is natuurlijk de toenemende congestie op de wegen en de noodzaak om naar alternatieve vervoerswijzen te zoeken en die te stimuleren. De honderd bedrijven die deelnemen aan het onderzoek dienen als voorbeeld voor de rest van verladend Nederland."

De motieven van een verlader om deel te nemen aan *Modal Shift* zijn de bereikbaarheid van klanten en een verdere beheersing van de logistieke kosten. "Wanneer je iets verder kijkt dan de praktijk van vandaag of morgen, dan wordt duidelijk dat die congestie nog al wat consequenties heeft voor de verlader. De afnemende rentabiliteit van het goederenvervoer op de weg is hiervan

de belangrijkste. Het is verstandig dat een verlader zich daarom nu al voorbereidt op alternatieven om de eigen aan- of afvoer beter te garanderen en het bereik van hun afzetmarkt te waarborgen", aldus Tjalma.

Als een verlader interesse toont in het project, vindt er een *intake*-gesprek plaats. Hierin zal naar voren moeten komen of het nuttig is voor de verlader om deel te nemen aan het project. Als blijkt dat dit zo is, dan zal de verlader een intentie-verklaring moeten ondertekenen. Daarin staat dat de verlader de benodigde informatie zal aanleveren en dat hij het project daadwerkelijk serieus zal nemen. De EVO verwacht niet van de verlader dat hij het advies zal uitvoeren, maar dat hij wel een draagvlak in zijn onderneming zal creëren voor een goede ontvangst van een eventueel advies om ook andere modaliteiten in te zetten. De kosten van dit onderzoek worden gedragen door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De enige investering aan de kant van de verlader is de tijd die het vergt om de benodigde informatie op te zoeken en aan te leveren.

Het uitgangspunt van een advies is dat de kosten van transport niet mogen toenemen. Tevens mag de dagelijkse bedrijfsvoering van de verlader er niet onder lijden. "We geven alleen positief advies, wanneer wij de indruk hebben dat de verlader er wat mee kan verdienen. Het gaat hierbij niet alleen om de vervoerskosten. Ook zaken als planning, doorlooptijden en

voorraadbeheer worden in het onderzoek betrokken."

Het belangrijkste deel van het onderzoek is het inventariseren van maximaal drie goederenstromen binnen het bedrijf. Voor deze beperkte opzet is bewust gekozen om het onderzoek overzichtelijk te houden en omdat de analyse slechts als voorbeeld dient voor de verlader. Belangrijkste punten van aandacht zijn de leveringsvoorwaarden, ordergrootte, *transit*-tijden en verpakkingsvoorschriften. Als alle benodigde gegevens in kaart zijn gebracht, wordt er samen met de verlader gekeken naar een mogelijk alternatief. Er worden offertes aangevraagd bij logistieke dienstverleners. Met alle informatie die dan is verzameld, ontstaat er een (financieel) overzicht op basis waarvan een conceptadvies wordt gegeven. Tjalma: "We zijn bij 15 bedrijven zover dat we de adviezen in conceptvorm hebben. Bij die vijftien bedrijven hebben we een dertigtal goederenstromen onderzocht. Daarvan zijn veertien goederenstromen van spoorvervoer met zeven positieve adviezen, elf goederenstromen van binnenvaart met negen positieve adviezen en vijf goederenstromen van *shortsea* met drie positieve adviezen. Dat heeft ons positief verrast. De uitvoering van de adviezen is natuurlijk de volgende stap. Twee deelnemende bedrijven, Fuji en Polaroid, zijn in ieder geval van plan een gevolg te geven aan ons advies." R

Maak *de* journalist in jezelf wakker

Wordt nu redacteur bij *de* Rostra.

Interesse? ...

Surfen op de groene golven?

Bedrijven en milieu op Internet

ANS KOLK

"De enige keren dat ik surf, is als ik na een dag werken 's avonds mijn bed in surf", zo zei ING-bestuursvoorzitter Jacobs eens over zijn aanwezigheid op de informatiesnelweg. Hij karakteriseerde zichzelf als iemand van de generatie die niet eens een videorecorder kan bedienen. Een heel ander geluid liet Shell-president Herkströter horen, die aangaf nogal wat tijd door te brengen op Internet. Dat is ook duidelijk af te zien aan de website van de oliegi-gant, waarop heel veel informatie staat, zoals het milieujaarver-slag en het rapport over de interne naleving van de gedragscode (<http://www.shell.com>). Beide documenten zijn overigens deels geverifieerd door accountants.

De veranderingen bij Shell komen voort uit de aanhoudende kritiek vanwege Nigeria en de Brent Spar, waarbij niet alleen de milieubeweging zich roerde maar ook de eigen aandeelhouders. Internet vormt als informatiebron en als communicatiemiddel een belangrijke schakel in de nieuwe opstelling. Onder het kopje "The moral maze - tell Shell" worden de lezers met een aantal morele dilemma's geconfronteerd en uitgenodigd hun mening te geven.

Niet iedereen ziet de toegevoegde waarde van Internet, zo blijkt ook uit de verschillen tussen Jacobs en Herkströter. De optimistische voorstellingen over het aantal toekomstige aansluitingen en de daarmee samenhangende commerciële mogelijkheden moeten steeds naar beneden worden bijgesteld. Uit een inventarisatie blijkt dat 59% van de directeuren en 73% van de voorzitters van raden van bestuur gebruik maakt van Internet. Wat dat "gebruiken" in de praktijk inhoudt, is natuurlijk de vraag. Het versturen en ontvangen van elektronische post, het meedoen aan een spelletje of een babbelbox, en het opzoeken van een telefoonnummer vallen daar ook onder.

Internet in het wetenschappelijk onderwijs

Integratie van het internet in het wetenschappelijk onderwijs verloopt tergend langzaam. Soms wordt de toegevoegde waarde betwijfeld. Die kan inderdaad per vakgebied verschillen. Mijn ervaring is dat je Internet heel goed kunt gebruiken voor zowel onderwijs- en onderzoeksdoeleinden. Dat wordt ook toegepast op het terrein van milieumanagement, een vak dat wordt verzorgd vanuit het Wetenschappelijk Instituut voor Milieu-Management (zie het kader voor meer informatie over het WIMM). Er is veel bedrijfsinformatie te vinden op het Internet, en misschien nog wel meer over milieu.

Het internet is volgens sommigen voor het milieu zeer relevant omdat zij dit als middel beschouwen om een verantwoorde wijze van produceren en consumeren te bevorderen. Het verandert de organisatie

van het werk en kan milieuvervuiling verminderen, bijvoorbeeld door telewerken, het gebruik van e-mail en elektronisch vergaderen. Afgewacht moet worden in welke mate dit daadwerkelijk bijdraagt tot minder reizen en minder papiergebruik: papierfabrikanten hebben gemerkt dat de papierconsumptie eerder stijgt dan afneemt en het kennismaken met nieuwe mensen en oorden blijkt de reislust op te wekken.

In onderwijs en onderzoek op het gebied van milieumanagement besteedt het WIMM speciale aandacht aan de grootste industriële ondernemingen en (handels)conglomeraten, zowel internationale als Nederlandse. Van de 200 grootste

Van de 200 grootste multinationals verwijst bijna de helft naar milieuaspecten op de website

multinationals zijn overigens de meeste Amerikaans of Japans (respectievelijk 61 en 60, in totaal 121 van de 200). Er komen slechts drie volledig Nederlandse bedrijven in voor (Philips, Ahold en SHV) en twee met een Brits-Nederlands nationaliteit (Shell en Unilever). Het vinden van de websites van bedrijven is betrekkelijk eenvoudig: de meeste adressen eindigen op com (bijvoorbeeld <http://www.unilever.com>) of op een landcode. Zo heeft Nederland als landcode nl (<http://www.dsm.nl>), Duitsland de (<http://www.siemens.de>) en Japan jp, met co als toevoeging (<http://www.panasonic.co.jp>).

Internet en milieumanagement

Wat valt er te leren over milieumanagement als je websites van bedrijven vanuit het perspectief van milieumanagement bekijkt? Van de 200 grootste multinationals verwijst bijna de helft naar milieuaspecten op de website. Soms doen zij dit heel kort, door het te vermelden in de missie of strategie van de onderneming, of impliciet, door milieusymbolen te gebruiken (de welbekende mooie landschappen, wilde dieren of vogels). Het kan ook heel

uitgebreid; dat is bij ongeveer 50 bedrijven het geval. Op hun website geven zij bijvoorbeeld aan wat het belang is van milieuaspecten voor de bedrijfsdoelstellingen, wie er verantwoordelijk is voor milieu, en op welk niveau in de organisatie. Soms beschrijven zij de organisatorische en technische maatregelen die zijn genomen om schadelijke emissies te verminderen, incidenten te voorkomen en te zorgen dat op alle niveaus met het milieu rekening wordt gehouden bij planning en uitvoering. Deze aspecten worden in het algemeen opgenomen in een milieuzorgsysteem, dat vergelijkbaar is met het systeem dat bedrijven invoeren om de kwaliteit van hun producten te waarborgen.

Het meest gebruikte communicatiemiddel op milieugebied is het jaarverslag. Dit kan een apart milieuverlag zijn of een onderdeel van het financiële jaarverslag. De inhoud van deze verslagen, die bedrijven steeds vaker op hun website zetten, verschilt sterk: soms zijn ze vooral *glossy*, soms heel gedetailleerd met cijfers over de bereikte besparingen, de hoogte van milieu-investeringen en milieukosten. Het aantal bedrijven dat een milieujaarverslag uitbrengt stijgt ieder jaar. Vanaf 1999 wordt dit in Nederland voor de 300 meest vervuilende bedrijven zelfs een wettelijke verplichting.

Kunnen we uit de diversiteit aan milieu-uitingen op Internet algemene conclusies trekken? Welke bedrijven zijn het meest actief en waarom? En wat zegt het eigenlijk over wat ze daadwerkelijk aan milieu doen?

Soorten milieumanagement

Bedrijven gaan verschillend om met de maatschappelijke druk om hun milieueffecten te beperken. Sommige reageren vooral op wetgeving en nemen alleen de technische maatregelen die nodig zijn om aan de gestelde normen te voldoen. Zo'n reactieve benadering richt zich op het verminderen van de ontstane schade, bijvoorbeeld door het filteren van lucht en water. Andere bedrijven anticiperen op de ontwikkelingen door in het productieproces voorzieningen te treffen om emissies te beperken, en daarmee ook het risico op incidenten en schandalen te minimalise-

ren. Een derde categorie, tenslotte, kiest een offensieve benadering en loopt voorop door de gehele levenscyclus van het product te bekijken op milieueffecten. Deze bedrijven benadrukken de economische voordelen van actief beleid, zoals efficiëntieverhoging en kostenbesparing, imago-verbetering en winstkansen. Bij deze laatste bedrijven is milieu van strategisch belang en wordt het gerelateerd aan innovatie, concurrentiepositie en marketing.

Wat voor aanpak bedrijven volgen, hangt sterk af van de risico's. Als het productieproces veel vervuiling veroorzaakt in de vorm van uitstoot van schadelijke stoffen, stank en geluidsoverlast, zullen bedrijven zich (deels noodgedwongen) actiever opstellen. Daarnaast maakt het verschil waar het bedrijf gevestigd is en in welke mate het opvalt. In een dunbevolkt gebied speelt geluidshinder bijvoorbeeld nauwelijks een rol. De zichtbaarheid van bedrijven verschilt sterk: grote multinationals met bekende producten zijn in die zin kwetsbaarder. Vanwege deze factoren hebben veel bedrijven in de (petro-)chemie en de auto-industrie een duidelijk milieubeleid; dit zijn sectoren waarin veel multinationals actief zijn. Op zich zet dit andere bedrijven ook weer aan tot activiteit, omdat zij niet het risico willen lopen achter te blijven bij invloedrijke concurrenten. Zo staat Shell's beslissing niet langer te opponeren tegen klimaatmaatregelen niet los van de omslag die British Petroleum al een jaar eerder maakte (<http://www.bp.com>).

De inschatting van de risico's tussen bedrijven in een sector kan verschillen. Dat verklaart ten dele waarom bepaalde chemie- of automobielbedrijven meer aan milieu doen of een andere invulling geven aan vergelijkbaar beleid. Maar ook de kansen zijn van belang: als managers denken dat een offensieve opstelling voordelen oplevert, houden zij er rekening mee bij productontwikkeling, R&D, marketing en investeringsbeslissingen. Als er sprake is van strategisch milieubeleid, zullen zij ernaar streven het sneller en beter te doen dan andere bedrijven. Door aan toeleveranciers strenge milieu-eisen te stellen, zoals bijvoorbeeld Volvo doet, kan een bedrijf zich onderscheiden; vooral bij grote multinationals

kan dit een sterk uitstralingseffect hebben naar andere bedrijven.

Milieuprestaties

Hoe weten we nu of een bedrijf daadwerkelijk doet wat het zo keurig belooft op de website, of dat het *window-dressing* is? Natuurlijk is "papier" geduldig en betekent het ontbreken van milieugegevens op het Internet geenszins dat bedrijven niets doen. Er zijn er echter wel manieren om de hardheid van het aangekondigde beleid te bepalen.

Er kan bijvoorbeeld worden gekeken in hoeverre het milieumanagement vooral gericht is op *end-of-pipe* maatregelen, of dat er ook aanpassingen in het productieproces of het product zelf worden beoogd. Hoe meer productgericht (vanaf eerste ontwerp tot en met recycling), hoe verstrekkender de gevolgen zijn voor het bedrijf zelf, de toeleveranciers en de afnemers. Daarnaast kunnen bedrijven externe deskundigen vragen hun milieuzorgsysteem aan internationale standaards te toetsen. Hetzelfde geldt voor de gegevens in milieujaarverslagen, de naleving van interne gedragscodes of van milieuvorwaarden aan toeleveranciers. Als bedrijven milieukosten en -baten berekenen, vergroot dat de kans dat milieu wordt opgenomen in de gewone financiële systematiek. Een calculatie van de milieurisico's is overigens

inmiddels standaardpraktijk bij de prijsbepaling voor overnames en fusies.

Behalve deze indicatoren geldt natuurlijk in het algemeen dat bedrijven aan te spreken zijn op wat ze aankondigen. Steeds meer bedrijven zien net als Shell de waarde van openheid, soms daartoe aangezet door aandeelhouders of werknemers. En zo is Internet niet alleen een leuke manier om veel informatie te vergaren, maar ook een communicatiemiddel voor bedrijven én een instrument om bedrijven te wijzen op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Wil je zelf eens proberen vast te stellen wat een groen profiel waard is? Kijk bijvoorbeeld eens naar de website van IBM (<http://www.ibm.com>, zoeken onder community relations), chemiegigant ICI (<http://www.ici.com>) of Electrolux (<http://www.electrolux.se>). Bezoek een van de hierboven genoemde websites. Of zoek uit of het bedrijf waarvoor je werkt of wilt gaan werken een website heeft en wat daarop over milieu staat. R

Dr. Ans Kolk is senior-onderzoeker bij het Wetenschappelijk Instituut voor Milieu-Management.

Het Wetenschappelijk Instituut voor Milieu-Management (WIMM)

Het WIMM, een stichting verbonden aan de bedrijfseconomische afdeling van de FEE, verzorgt het doctoraalonderwijs milieumanagement. Hierbij wordt de wijze waarop bedrijven met het milieuvraagstuk omgaan bestudeerd vanuit strategisch, organisatorisch en financieel perspectief. Het WIMM geeft ook post-doctorale opleidingen op het gebied van milieu-accountancy, strategisch milieumanagement, milieumarketing, en milieuhandhaving en administratieve organisatie.

Het onderzoek beslaat inhoudelijk hetzelfde palet aan onderwerpen, maar er ligt een sterke nadruk op de strategische aspecten van milieumanagement. Dit is vooral in het wetenschappelijke onderzoek het geval - de grootste tak van het WIMM die deels door NWO wordt gefinancierd. Daarnaast wordt er contractonderzoek gedaan, onder andere in opdracht van de Europese Unie. Er werken 12 mensen bij het WIMM. Ongeveer de helft heeft een parttime aanstelling en is de rest van de week werkzaam als accountant of consultant. Een uitgebreid netwerk biedt studenten mogelijkheden tot stages, desgewenst in combinatie met het schrijven van een scriptie.

Imagine marketing

Imagine DSM

De Stanylkorrel. Zo op het oog een product zonder appeal. In werkelijkheid echter de unieke uitkomst van jaren R&D. Van uitputtend marktonderzoek. Van klanten die extreme kwaliteitseisen stellen. Het resultaat: een hoogwaardige kunststof die inmiddels wereldwijd verkocht wordt. Voor toepassingen in motoronderdelen, printplaten en sensors. Een succes in een complexe markt. Met miljoenenorders. Waar je in persoonlijke contacten hard en meestal lang voor moet knokken, zowel extern als intern. Want

ook productie, logistiek, research en controlling moeten goed worden aangestuurd. Dát is het leven van een industrial marketeer bij DSM. Die verlegt grenzen op een heel breed terrein. Professionele en persoonlijke. En schroomt daarbij niet om ook landgrenzen te overschrijden. Imagine DSM. Studeer je binnenkort af in een economische, technische of chemische richting, bel dan voor de brochure met de carrièremogelijkheden: (045) 578 27 98. Of kijk op Internet: <http://www.dsm.nl>.

DSM
Chemicals & Materials

De invloed van studenten is groter dan je denkt!

Elke student aan de UvA heeft wel eens een Uvalon-enquete ingevuld. Sommige studenten aan de FEE hebben deelgenomen aan een panelgesprek. Toch zijn er nog steeds studenten die helemaal niets weten van het evaluatiebeleid aan de FEE. Dit is jammer, want studenten kunnen meer bereiken dan ze zelf vaak weten. Bovendien stellen de docenten het zeer op prijs als de studenten hun mening laten horen. Maar dan wel op de juiste tijd en plaats. Dat is dus het panelgesprek.

SANNA KEIJZERS

Aan de FEE worden twee evaluatie-instrumenten gebruikt om de kwaliteit van een vak te meten: Uvalon en panelgesprekken. Uvalon is een signaleringsinstrument, bedoeld om sterke en zwakke punten van een vak op te sporen. Een signaleringsinstrument als Uvalon is zinvol omdat het kwantitatieve gegevens oplevert over de kwaliteit van het onderwijs. Hierdoor kan er een logboek worden bijgehouden hoe het over de jaren heen met een vak gaat. De aanwijzingen die Uvalon geeft zijn echter niet altijd duidelijk genoeg om tot concrete verbeteringen in het onderwijs te komen.

Daarom is het faculteitsbureau in 1996 begonnen met het organiseren van panelgesprekken. Dit is een gesprek waar docenten en studenten aanwezig zijn en waar wordt gediscussieerd over hoe een vak is verlopen. Het gaat hierbij vooral om de mening van de studenten. Er wordt dus heel direct aan studenten gevraagd wat zij vinden van een bepaald vak. De docenten hebben de mogelijkheid om te reageren en bepaalde opmerkingen te nuanceren, maar veruit het grootste deel van het gesprek wordt door de studenten gevoerd.

Nu is de vraag natuurlijk: wat wordt er verder met deze meningen gedaan? Heel veel.

Er wordt een verslag gemaakt van het gesprek. Dit wordt gestuurd naar de docenten van het geëvalueerde vak en de hoogleraar onder wiens verantwoordelijkheid het vak is gegeven. Dit gebeurt trouwens ook met de uitslagen van de Uvalon-enquetes. Het belangrijkste onderdeel van zo'n verslag zijn de actiepunten. Dit zijn de dingen die moeten gebeuren om ervoor te zorgen dat de volgende keer niet weer dezelfde dingen fout gaan. Deze actiepunten worden samen met de Uvalon-gegevens gestuurd naar de decaan, de rector van het onderwijs instituut, de opleidingsdirecteuren en de opleidingscommissies. Naar aanleiding van zo'n evaluatierapport nodigt de rector van het onderwijs instituut de verantwoordelijke hoogleraar uit van de vakken die reden tot ongerustheid geven. Gezamenlijk wordt er dan nagedacht over verbeteringen.

De invloed van de studenten is dus heel direct. Naar aanleiding van de meningen van de studenten die tijdens een panelgesprek naar voren komen, worden docenten aangesproken op hun verantwoordelijkheden. Het is op deze manier dus niet meer mogelijk dat docenten jarenlang dezelfde fouten maken.

Een aantal actiepunten die dit jaar naar voren gekomen zijn:

- begeleiding bij een computerpracticum verbeteren.
- meer representatieve oefenopgaven verschaffen.
- werkcolleges en/of hoorcolleges anders inrichten omdat deze niets toevoegen.
- studenten de gebruikte sheets geven, als hand-out.
- betere informatievoorziening naar de studenten toe m.b.t. puntenregeling, vrijstelling en programma.
- het niveau van een tentamen verbeteren (verhogen of verlagen).
- doorgaan met een goede cursus of een goed boek.

Ik hoop dat iedereen nu in ieder geval ongeveer weet wat er allemaal gebeurt met betrekking tot evaluaties. Volgend studiejaar worden alle nieuwe strijl vakken geëvalueerd. Eens in de drie jaar worden alle vakken geëvalueerd. Je kan altijd mee doen aan een panelgesprek als je het vak hebt gevolgd dat wordt geëvalueerd. Aanmelden kan bij mij via e-mail of telefonisch. De data van de gesprekken van het derde trimester zullen weer tijdig in de folia staan en op de monitoren in de hal van het E-gebouw. **R**

studentlid onderwijs instituut
e-mail: studbest@fee.uva.nl
tel: 020-5254384
kamer: E1.31

...of zoek je gewoon een podium voor je gedachten. *De Rostra Economica...*

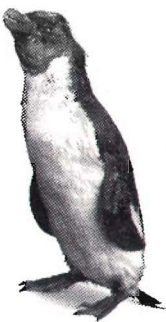
OPEN EEN NIEUWE VESTIGING IN HET BUITENLAND (vliegveld is over 2 jaar gereed)

De samenstelling van de wereldbevolking is aan het veranderen en nieuwe markten zijn opengestaan. Een focus op nieuwe groeiemarkten is daarom noodzakelijk om marktleider te kunnen zijn en blijven. Wekelijks is Unilever actief met de acquisitie of het opstarten van ondernemingen. Overal ter wereld. Als manager bij Unilever zoek je de optimale combinatie van lokale marktkennis en internationale Unilever-ervaring. Van het evalueren van plaatselijke merken tot het introduceren van global brands. Je ontwikkelt de organisatiestructuur en regelt opleidingen voor het personeel. Je introduceert de financiële systemen van

Unilever en schrijft investeringsvoorstellen voor nieuwe fabrieken. Het productieproces wordt door jou geoptimaliseerd en de nieuwste technologieën worden geïmplementeerd. Niet eenvoudig, maar je kunt gebruik maken van de mensen en de expertise van een wereldwijd opererende onderneming. Als je als manager in zo'n omgeving wilt bouwen aan je eigen carrière, geven we je graag meer informatie. Schrijf of bel Unilever

Management Development, Antwoordnummer
5004, 3000 VB Rotterdam. Telefoon: 010 - 217 42 61
of e-mail: Recruit.UnileverNL@Unilever.com

Welk leven is er na de studie?

Een relaas van een ex-student

Het studentenleven is een zwaar leven, bedenk ik me terwijl ik na een afgeronde studie bedrijfseconomie en econometrie van achter mijn Ray Ban zonnebril, het strand van de Playa des Ingles op Gran Canaria overzie. Om een korte periode van mentale bezinning in te bouwen na jaren van geestelijke inspanning, zo heb ik het mijn toekomstige werkgever uit weten te leggen. En intussen denk ik terug aan mijn zes jaar durende studententijd.

MARK SCHILSTRA

De zes jaar waarin minister Ritzen de studieduur in rap tempo heeft weten terug te dringen tot 4 jaar, de tijd waarin de OV-jaarkaart niet alleen gedeeltelijk is afgeschaft en de studiebeurs werd teruggebracht tot een fooi waarmee zelfs in Ethiopië geen droog bord rijst meer kan worden gekocht. Daarnaast wordt de hedendaagse student geconfronteerd met begrippen als temponorm en bindend studieadvies en als gevolg hiervan allerlei soorten HBO-achtige mentorsystemen, met als gemeenschappelijk doel de studenten zo snel en efficiënt mogelijk door hun studie heen te sleuren, of, indien dit niet mogelijk is, hun tenminste vroegtijdig te laten inzien dat de ingeslagen weg voor hun een dood spoor oplevert en, indien zij de financiële schade beperkt willen houden zij beter zo snel mogelijk dienen op te stappen naar een eenvoudiger universitaire studie of het HBO. In de periode dat ik gestudeerd heb, heeft Ritzen er dus niet alleen voor gezorgd dat de studenten harder en sneller dienen te studeren om binnen de (slecht) betaalde 4 jaar klaar te zijn of tenminste hun temponorm te halen, maar tevens dat zij, gezien de steeds kleinere studiebeurs, gedwongen worden enkele dagen per week te werken. Bij een gemiddelde van 14 studiepunten per trimester levert dit gezien de lengte van een trimester toch gewoon een 40-urige werkweek op. Indien je echter besloten hebt om of zelfstandig te gaan wonen of om zo af en toe ergens op jouw rekening iets aan te bieden en je je

niet in de (gelukkige ?!) situatie bevindt dat een rijke pa je studie geheel bekostigd (zodat je na een studie economie nog steeds de waarde van geld niet inziet), zul je naast deze 40 uur nog ergens een baantje dienen te zoeken. Aangezien Nederland slechts 384.000 werklozen heeft, zal het vinden van een ruimbetalde betrekking natuurlijk geen enkel probleem zijn. Een dag of twee per week levert per maand al snel een kleine duizend gulden extra op, zodat we niet voortdurend ieder dubbeltje 2 keer om hoeven te draaien. Goed, onze werkweek is dus intussen gegroeid tot een uurtje of zestig. Verder dient natuurlijk, met het oog op de toekomst, onze CV een beetje opgepoetst te worden. Van onze, volgens bovenstaande berekening al behoorlijk schaarse vrije tijd zal dus nog enkele uurtjes te worden besteed aan de diverse op de faculteit bestaande raden en commissies, of, indien we ons in vergaderland niet zo thuis voelen, kunnen we onze tijd tenminste nog gebruiken voor het schrijven van wat publiceerbaar leesvoer. Het wekelijks aantal uren loopt hiermee al gauw op tot 65-70 uur. Wanneer je echter de kapitale fout maakt langer dan 4 jaar over je studie te doen, begint de ellende pas echt. Collegegeld van f3300 dit jaar, wat waarschijnlijk volgend jaar weer minstens honderd gulden hoger zal zijn, geen studiebeurs meer en geen OV meer. Wat je dan moet doen? Nog meer werken, zodat de kans op het succesvol afronden van je studie nog kleiner wordt? Een dikke lening aangaan. Nee, langer dan 4 jaar moet je helemaal niet aan denken. Het valt niet

mee dat studenten leven, zo lijkt het. Maar laten we nu eens reëel zijn en de zaak ook eens van de andere kant bekijken. Uit diverse recente onderzoeken en enquêtes blijkt dat de gemiddelde student nog geen 25 uur per week aan zijn studie besteedt. Ook is bekend dat het merendeel van de ouders toch nog gedurende lange periode de kinderen maandelijks iets toestoppen om de lasten te verlichten. Daarnaast zijn er natuurlijk mensen die gewoon behoorlijk kunnen leren of mensen die de diverse doelen weten te combineren, door bijvoorbeeld een studentassistentie of een betaalde bestuursfunctie. En laten we nu eerlijk zijn, bij hoeveel werkgevers zul je je werktijd volledig zelf mogen inplannen zodat je na een feestje, de volgende ochtend maar even overslaat, of je werk feitelijk keer op keer gedurende 10 weken laat versloffen, om dan de 3 volgende weken dag en nacht te werken om zo net aan de gestelde eisen te voldoen. Nee, na mijn eerste werkweken van 8 tot 18.30 zal ik nog wel eens terug denken aan mijn zes studie jaren. De zes jaren die waarschijnlijk de meest luie jaren van mijn leven zijn geweest. De zes jaren waarin ik alle tijd had voor vele lange vakanties, maar ik vaak te weinig geld had, zullen spoedig overgaan in een periode waarin ik voldoende financiële middelen heb om alle reizen te maken die ik wil, maar er geen tijd voor heb. De vakantie die ik nu vier, en waarvoor ik eigenlijk ook geen geld had, beschouw ik dan ook maar als een tijdelijke discrepantie tussen uitgaven en inkomsten. **R**

... bel, schrijf, mail, fax of bezoek
de Rostra Economica.

TOP TIEN MANAGEMENTBOEKEN

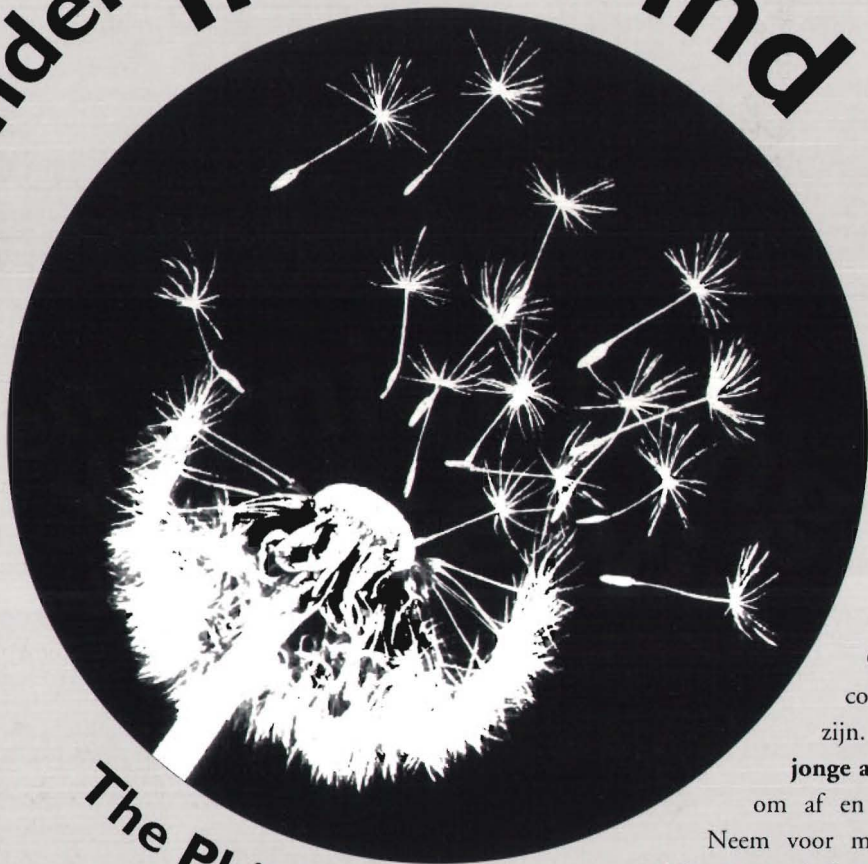
- ① *J. Vossestein* **DEALING WITH THE DUTCH** f 25,00
- ② *M. Salzman* **TRENDS VOOR DE TOEKOMST** f 39,90
- ③ **KLUWER SOLLICITATIESCHIJF 1998** f 29,50
- ④ *T. IJzermans* **BEREN OP DE WEG, SPINSELS IN JE HOOFD**
f 33,50
- ⑤ *B. Schafer* **BEREIK UW EERSTE MILJOEN** f 39,90
- ⑥ *A. Reekers* **OPTIES VOOR IEDEREEN** f 19,50
- ⑦ *G. Reuten* **DE PRIJS VAN DE EURO** f 34,90
- ⑧ *R.S. Kaplan* **OP KOP MET DE BALANCED**
SCORECARD f 79,00
- ⑨ *T. Gevers* **PRAKTISCH PROJECTMANAGEMENT** f 34,50
- ⑩ *R.M. Belbin* **MANAGEMENT TEAMS** f 39,50

Scheltema Holkema Vermeulen
Brinkman's Educatieve Boekhandel

Sarphatistraat 135 Amsterdam
telefoon (020) 420 53 67 fax (020) 420 64 27

geen vernieuwing
zonder frisse wind

The Philips Way

Zaden, ze hebben alles in zich om uit te groeien tot iets groots. Maar potentie alleen is niet voldoende. Zonder vruchtbare bodem en een frisse wind, die zorgt voor transport, gebeurt er niets. Wat voor zaden geldt, geldt ook voor het bedrijf. Binnen Philips staat frisse wind voor ruimte voor initiatief, ondernemerschap en nieuwe ideeën. Onmisbaar om in een zeer concurrerende markt succesvol te zijn. Een vruchtbare bodem voor **jonge academici en HBO'ers** met het lef om af en toe een storm te veroorzaken. Neem voor meer informatie contact op met: *Philips Personeelzaken, postbus 80003, 5600 JZ Eindhoven.*

Let's make things better.

PHILIPS

Terugblik

Hoewel het jaar nog niet ten einde is, kijkt de Sefa met veel genoegen terug op wat zij het afgelopen studiejaar allemaal voor mooie verschillende activiteiten heeft georganiseerd. Ondanks het feit dat er veel activiteiten ook in voorgaande jaren werden georganiseerd, heeft dat niet geleid tot minder enthousiasme onder studenten aan de FEE.

Dit enthousiasme blijkt alleen al uit de actieve houding die de deelnemers aan het Sefa congres "Strength in Innovation" aannamen. Doordat er zeer kritische vragen gesteld werden aan de sprekers, kwam er een interactie op gang en het was leuk om te zien dat het publiek het soms absoluut niet eens was met bekende sprekers als Drs. M. de Hond (Directeur Nieuwe Media en IT bij Wegener Arcade), Drs. J.F. van Duyne (Voorzitter Raad van Bestuur Koninklijke Hoogovens) en Drs. D. van der Laan (Vice Directeur-Generaal Ministerie van Economische Zaken). De congrescommissie had een zeer divers dagprogramma samengesteld waardoor het onderwerp, innovatie, vanuit verschillende invalshoeken werd belicht. Dat de dag een groot succes was, bleek niet alleen uit het feit dat de dagvoorzitter Prof. dr. J. Terlouw al na het ochtendprogramma de congrescommissie bedankte voor de verscheidenheid aan bedrijven en sprekers, maar ook uit het feit dat veel bezoekers tijdens de afsluitende borrel in de Beiaard enthousiast waren over het congres.

Het Sefa congres was echter niet de enige grote, al bestaande, activiteit waar zoveel mensen enthousiast voor waren. Ook de Amsterdamse Carrière Dagen werden dit jaar weer door meer dan 450 studenten bezocht. Het aantal bedrijven dat op deze drie dagen aanwezig was, steeg van bijna 30 vorig jaar tot bijna 50 dit jaar, waardoor iedere deelnemer zich nog beter kon oriënteren op de arbeidsmarkt. Naast de presentaties, workshops en cases meldden velen zich aan voor de persoonlijke gesprekken met recruiters van de verschillende bedrijven. Het was leuk om te horen dat de persoonlijke gesprekken sommige studenten een stapje verder in de selectieprocedure voor bijvoorbeeld een stage of een baan brachten.

HET BEGIN VAN EEN AVONTUURLIJKE REIS DOOR ZUID-OOST AZIE.

FOTO: SEARCH 1998

Een geheel andere activiteit die vanuit de Sefa wordt georganiseerd is het internationale afstudeerproject, dit jaar genaamd Search'98. Momenteel bevinden 16 studenten van de FEE zich in Vietnam, na een verblijf van een aantal weken in Thailand. Zij verrichten daar onderzoek voor diverse bedrijven, zoals vestigingsonderzoeken of onderzoeken op financieel gebied. In totaal zullen zij zes weken in Azië verblijven. Dit project wordt afgesloten met een seminar in september, waar ook het boek met daarin diverse onderzoeksrapporten gepresenteerd zal worden. Indien je nieuwsgierig bent naar dit project, kun je de groep "live" volgen op internet: <http://student.fee.uva.nl/sefa/search'98>.

Dat studenten aan de FEE echter niet alleen afkomen op al bestaande activiteiten, blijkt uit het feit dat velen nieuwsgierig op de Internationale Stagevoorlichtingsdag langskwamen. Vier grote internationale bedrijven en Bureau Buitenland gaven aan wat de mogelijkheden voor studenten bij hun zijn. Zeer fanatiek werden de aanmeldingsformulieren voor een internationale stage in ontvangst genomen. En er werden veel vragen over de selectieprocedure bij de verschillende bedrijven gesteld. Door het grote enthousiasme onder de studenten, zal deze activiteit volgend jaar dan ook zeker terugkeren.

Het moge duidelijk zijn dat de enthousiaste houding van studenten zeer gewaardeerd wordt en steeds van invloed is op de activiteiten die in een volgend studiejaar georganiseerd worden. De Sefa wil iedereen dan ook bedanken voor zijn of haar fantastische manier van deelname aan één of meerdere van haar activiteiten en hoopt jullie in de toekomst op dezelfde manier weer te mogen verwelkomen.

Lijkt het je een uitdaging om zelf het congres, de Amsterdamse Carrière Dagen, de Internationale Stagevoorlichtingsdag, het internationale afstudeerproject of een andere activiteit te organiseren, neem dan contact op met Jenneke Segers (bestuurslid Interne Zaken). Tel. 020-6279653 of kom langs op de Sefa kamer.

DE LUNCH TIJDENS HET SEFA CONGRES: "STRENGTH IN INNOVATION".

FOTO: SEFA CONGRES 1998

M&O Linking Pin

Alumni-avond

Ook dit jaar wordt er een alumni-activiteit georganiseerd, waarbij samengewerkt wordt met de vakgroep Strategisch Management en Markttheorie (SMM). Deze activiteit wordt in tegenstelling tot het voorgaand jaar 's avonds gehouden. Op deze avond staat het thema "Koersmanagement; het VOC-onderzoek naar strategievorming" centraal. Wat dit inhoudt, wordt hieronder toegelicht.

Elke onderneming worstelt met het managen van haar koers. Traditionele vormen van strategische planning lijken plaats te moeten maken voor nieuwe concepten die gebaseerd zijn op globalere visies op ambities, marktontwikkelingen, innovaties en competenties. Steeds meer ondernemingen zijn zich bewust van het feit dat hun succes enerzijds afhankelijk is van de efficiëntie en doelgerichtheid van hun primaire processen, en anderzijds van hun vermogen om de inzet, professionaliteit en het ondernemerschap van hun medewerkers in nieuwe richtingen te kanaliseren. Er moet dus m.a.w. een balans gevonden worden tussen het werken aan effectieve bedrijfsprocessen voor vandaag, morgen en innovaties voor de verdere toekomst.

Vanuit deze filosofie is de afgelopen jaren door de leerstoel Bedrijfsorganisaties en Arbeidsverhoudingen (BOAV) onderzoek gedaan naar de daadwerkelijke processen van strategievorming binnen ondernemingen. In het onderzoek is gewerkt met het zogenaamde VOC-model van strategievorming, waarbij VOC staat voor: Visie, Ondernemerschap en Consolidatie. Door middel van een groot aantal case studies zijn voor verschillende typen organisaties patronen van strategievorming vastgesteld. Er is hierbij onderscheid gemaakt tussen:

- organisaties met product-activiteiten,
- organisaties met project-activiteiten, en
- organisaties met inspanningsactiviteiten.

M&O Linking Pin organiseert op donderdagavond 4 juni de jaarlijkse alumni-avond. Plaats van handeling is de Marinus Behrenszaal (E0.20), Roetersstraat 11. Aanvang om 20.00uur.

Het thema van deze avond is "Koersmanagement; het VOC-onderzoek naar strategievorming". Op deze avond worden de onderzoeksresultaten van de leerstoel Bedrijfsorganisaties en Arbeidsverhoudingen (BOAV) toegelicht. Zij hebben onderzoek gedaan naar de processen van strategievorming, waarbij ze gewerkt hebben met het Visie, ondernemerschap en consolidatiemodel (VOC) van strategievorming. Door middel van een groot aantal case studies zijn voor verschillende typen organisaties patronen van strategievorming vastgesteld.

Management Café, "Van smeris naar dienstverlener"

M & O Linking Pin Amsterdam verzorgt ook dit derde trimester weer een spectaculair Management Café. Dit zal wederom in café "de Schutter" plaatsvinden op **dinsdag 2 juni om 20.00 uur**. Om het jaar goed af te sluiten wordt in dit laatste Management Café een

omstreden organisatie doorgelicht. De rollen worden omgedraaid. Nu krijg jij de kans om

Hoofdcommissaris J. Kuiper van het politiecorps Amsterdam Amstelland

aan een kruisverhoor te onderwerpen. Wanneer jullie de indruk hebben dat Management & Organisatie en het politiecorps niet samen gaan dan bewijst deze lezing met recht het tegendeel. Zaken als organisatiecultuur, assortimentsuitbreiding, corpsvisie en de lerende organisatie zullen aan het licht komen. De zaak van de *verdwenen fiets* kan na de lezing onder het genot van een biertje met de heer Kuiper behandeld worden.

Financiële Studievereniging Amsterdam (FSA)

De FSA is een studievereniging voor studenten van de UvA en VU en richt zich op de vakgebieden Accountancy, Beleggingsleer, Financiering en Controlling. Onze vereniging heeft meer dan 750 leden en 60 actieve leden die veelal Financieel Management of Accountancy studeren. De FSA organiseert onder andere de Beleggersdag, een Congres en de Informatiedag Financiële Beroepen. Daarnaast heeft de FSA zijn eigen beleggingsfonds, het AMF.

Gezocht: bestuursleden '98/'99. Een jaar lang leiding geven aan de grootste financiële studievereniging van Nederland. Iets voor jou? We zoeken enthousiaste, ambitieuze en creatieve mensen die een jaar lang deze uitdaging aan durven. Onze vereniging biedt je de kans om je organisatietalent verder te ontplooiën en om bestuurlijke ervaring op te doen in een grote vereniging. Bij voorkeur zit je in je derde of vierde studiejaar en studeer je accountancy of financieel management. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Martijn Hagman.

Daarnaast hebben wij altijd plaats voor nieuwe actieve leden. Wil je bijvoorbeeld een congres, een research project of een beleggersdag organiseren, dan kun je contact opnemen met het bestuur van de FSA die je graag te woord staan over jouw mogelijkheden binnen onze vereniging. We vinden hierbij motivatie en inzet belangrijker dan ervaring. Ben je geïnteresseerd? Aarzel dan niet en neem contact met ons op.

FSA

Kamer E0.12

Telefoon / Fax: 020-6220816

Kijk ook op onze nieuwe homepage: <http://www.fsa.nl>

VIAE

Arbeidsmarktdag: 27 mei 1998

Studeer jij Algemene Economie, Internationaal Financiële Economie of een andere studierichting, en wil jij meer weten over jouw mogelijkheden op de arbeidsmarkt? Ben jij benieuwd welke bedrijven economie in jouw studierichting nodig hebben? En wil jij weten of deze bedrijven bij jou passen? Kom dan naar de Arbeidsmarktdag 1998!

Als student ben je op weg naar de top.

Waar vind je de snelste route?

Zodra je bent afgestudeerd kun je overal aan de slag. Leg daarom nu al de mogelijkheden van verschillende financiële dienstverleners naast elkaar.

Dan zal het je opvallen dat je bij Deloitte & Touche al direct zelfstandig gaat werken. Je krijgt het snelste contact met cliënten. En je kunt diverse opleidingsprogramma's volgen.

Daarnaast geeft onze accountants- en adviesorga-

nisatie je ook nog de grootst mogelijke zekerheid over perspectieven die verder reiken dan je eerste jaar. Kom daarover praten. Bel drs Martine van Beusekom, Hoofd Personeelszaken: 020 - 606 11 00.

Zij maakt dan binnen onze organisatie graag een afspraak voor een helder gesprek over de manier waarop je bij Deloitte & Touche aan de slag kan:

Ondernemend & Alert.

ACCOUNTANTS • BELASTINGADVISEURS • CONSULTANTS

Meer dan 70 vestigingen in Nederland.
Internet: www.deloitte.nl

**Deloitte &
Touche**

Op woensdag 27 mei 1998 organiseert de VIAE, de Vereniging voor Internationale en Algemene Economie, de **Arbeidsmarktdag** op de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Tijdens de Arbeidsmarktdag kun je kennismaken met een aantal ministeries, de grote banken, onderzoeksbureaus en andere interessante instellingen en bedrijven. Zij zullen presentaties en workshops verzorgen die nader voorlichten over hun werkzaamheden en die jou inzicht geven in de beroepsmogelijkheden van een pas afgestudeerde econoom. Tijdens de workshops maak je kennis met een aantal praktische aspecten van zaken die je als pas afgestudeerd econoom op je weg naar je eerste baan tegenkomt. De workshops zijn o.a. een Assesment Center-training en een sollicitatietraining.

Een dag later, op donderdag 28 mei, zullen de persoonlijke gesprekken plaatsvinden. Tijdens deze oriënterende gesprekken kunnen jij en het bedrijf dieper ingaan op zaken als werkomgeving, stagemogelijkheden, sollicitatie- en selectieprocedures.

De kosten van de Arbeidsmarktdag (presentaties, workshops en persoonlijke gesprekken) zijn voor niet-leden f15,00 en voor leden f12,50 (hiervan is f5,- borg). Deze prijzen zijn inclusief een lekkere lunch en een gezellige borrel. Als je meer informatie wilt over de Arbeidsmarktdag, of je wilt je inschrijven, let dan op de stand met flyers en posters in de centrale hal van het E-gebouw. Je kunt ook langs komen bij de Sefa-balie of even bellen naar 020-5254024.

VSAE

Informatie Technologie in de 21e eeuw.

Als derdejaars econometrist kun je met een jaar werken aan het millennium ongeveer tachtigduizend gulden verdienen. Veel bedrijven willen hun boekhouding in één moeite zowel 'millennium-bestedig' als geschikt voor invoering van de euro maken. Dit legt een grote druk op de IT-sector. Zo groot zelfs dat nu dus zelfs studenten gelokt worden om een jaar hun studie te onderbreken. Na 2000 is het millenniumprobleem historie en na 2002 is de gulden definitief verleden tijd. Wat rest er dan nog van de Informatie Technologie-sector in Nederland?

De Vereniging voor Studenten Actuariaal, Econometrie en ORM organiseert kort na de zomer een symposium over 'de IT-sector in de 21^e eeuw'. Wat zijn de nieuwe werkerreinen, wat zijn de nieuwe uitdagingen? Een aantal IT-bedrijven van naam verzorgen tijdens deze VSAE-activiteit een presentatie over deze vragen.

Ook voor de zomer zit de VSAE niet stil. Studenten Actuariaal kunnen deelnemen aan een bedrijfsbezoek aan Delta Lloyd. Waarschijnlijk wordt daarbij ook de assurantiebeurs in Amsterdam bezocht. Leden van de VSAE lezen hierover meer in Suite 13, het ledenblad van de VSAE. Als jij Suite 13 wil ontvangen en ook wil profiteren van goedkopere tentamenbundels, word dan gauw lid. Je kunt elke dag even bij ons langslapen. We zitten in kamer E0.13.

No more
bananas?

Wordt
vormgever op
de Apple van
de Rostra.

Marketing Associatie Amsterdam

De MAA is druk bezig om een gedaanteverwisseling te ondergaan. We waren altijd de intermediair op marketinggebied tussen het bedrijfsleven en de student. Zoals vele andere studie- en faculteitsverenigingen proberen ook wij de student het naar zijn of haar zin te maken. Dit hebben we altijd geprobeerd met workshops, stages, Latijns Amerika Projecten, etc.

Dit pakken we nu nog beter aan door ervoor zorgen dat we niet alleen deze projecten aanbieden. We gaan proberen een totaalpakket aan te bieden tijdens de studie van elke Marketing-student. Marketing betekent in deze context marketing in de grootst mogelijke betekenis van het woord. Wat we precies willen bereiken is dat de student naast de theorie van zijn studie ook het praktijkgedeelte leert. Hierdoor zal deze student een groot voordeel hebben op de overige studenten.

WAT WE PRECIES BEDOELLEN MET DITZIE MEDEDELING ZAL JE ALLEEN WETEN ALS JE, VOOR MAAR FL 25,-, LID WORDT VAN DE MAA.

Je krijgt niet alleen vier keer per jaar ons blad in huis, maar kan ook GRATIS en vooral vrijblijvend meedoen aan onze talrijke evenementen.

Dus als je toekomst je lief is!?!?

Kom langs: Roeterstraat 11
Mail: marketing@frw.uva.nl
Kamer E0.06, tel: 020-5254154, 1018 WB Amsterdam

Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies (AIAS) opgericht

Het Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies (AIAS), een interdisciplinair kenniscentrum voor arbeid, is onlangs opgericht vanuit de wens van betrokken wetenschappers en het CvB om de interdisciplinaire samenwerking rond arbeid te stimuleren en uit te bouwen. In het AIAS brengen economen, sociologen, juristen, psychologen en medici die werkzaam zijn op het terrein van arbeid hun expertise samen. Namens de FEE zitten in de stuurgroep: prof. dr W.L. Buitelaar, prof. dr J. Hartog, prof. dr B.M.S. van Praag, prof. dr J.J.M. Theeuwes. Theeuwes is als wetenschappelijk directeur van het AIAS en tevens lid van het dagelijks bestuur.

De officiële presentatie van AIAS zal na de zomer plaatsvinden. Op 1 juli zal de eerste conferentie plaatsvinden over het thema 'EMU en arbeidsverhoudingen'. Verder zal het AIAS regelmatig conferenties, seminars, lezingencycli organiseren, een postdoctoraal studie-aanbod ontwikkelen, en in september starten met het geven van een zogeheten 'minor' arbeid binnen het nieuwe minor/major-traject van de UvA. Het adres van AIAS: Postbus 1030, 1000 BA Amsterdam, toestel 3400/3328, fax 3476. E-mail: meij@jur.uva.nl.

Mastersopleiding Financial Planning

In september gaat een nieuwe Mastersopleiding van start aan de faculteit. De UvA verzorgt de opleiding in nauwe samenwerking met de Hogeschool voor Economische Studies te Amsterdam en de

Hogeschool van Amsterdam, het Nederlands Instituut voor het Bank en Effectenbedrijf (NIBE) en de Hogeschool Brabant. Aan de Mastersopleiding is de titel Master in Financial Planning verbonden.

De samenwerking van de UvA met de verschillende hogeronderwijsinstellingen bij deze Mastersopleiding sluit aan bij de wensen van het CvB om de samenwerking met hogescholen uit te breiden om de positie in de (regionale) opleidingsmarkt te versterken. Voor verdere inlichtingen over de opleiding kunt u contact opnemen met dr P. Konijn, Extra-curriculair onderwijs, bereikbaar op dinsdag t/m donderdag, toestel 4077.

Student wint AXA Leven Studieprijz

D.F. van Ingen heeft met zijn scriptie 'Marktstructuur en presenteren van bedrijven in de Nederlandse financiële sector' de AXA Leven Studieprijz gewonnen, een 'summer-course' ter waarde van f 7.500,-. Van Ingen, die zijn scriptie schreef bij prof. dr M.M.G. Fase (AE), onderzocht of schaalvergroting en concentratie van bancaire organisaties een positieve invloed hebben op de banken zelf of op hun cliënten. In deze tijd van fusies van veel bancaire instellingen is het moeilijk inzicht te krijgen in de bijbehorende marktstructuur, maar de scriptie heeft toch een aantal vraagstellingen kunnen beantwoorden.

Student wint Economie- en Mobiliteitsprijs 1997

Martin van Overbeeke heeft de Economie- en Mobiliteitsprijs 1997 van f 5.000,- gewonnen die werd uitgelooft door Transport en Logistiek Nederland en Nederland Distributieland. De scriptie met als titel: 'De magneettrein, de file voorbij', schreef Van Overbeeke onder begeleiding van prof. Van der Hoorn. De enorme snelheid van de magneettrein zou een non-stop verbinding mogelijk maken tussen steden. De afstand Amsterdam-Berlijn zou bijvoorbeeld met een reistijd van 1 uur en met een hoge frequentie (2x per uur) af te leggen zijn. Uit analyses van de student lijkt de magneettrein economisch rendabel. Waarschijnlijk uniek is dat de scriptie is verschenen op cd-rom (tekst, illustraties en rekenprogramma), draaiend onder microsoft 97, en aan te vragen bij Strawberry New Media Prod., tel. 020 4270539, fax 020 6251479, E-mail: strberry@xs4all.nl.

NAKE naar Groningen

Het Netwerk Algemene & Kwantitatieve Economie (NAKE) is verhuisd naar Groningen. Het nieuwe adres is: NAKE, t.a.v. Janna Mesker, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 800, 9700 AV Groningen.

Agenda mei

14 "Alles is economie", inaugurele rede mw prof. dr H.Maassen van den Brink, benoemd tot hoogleraar 'Economie van het huishouden' aan de Landbouwwuniversiteit Wageningen.

Plaats: Aula, Gen. Foulkesweg 1a, Wageningen. Aanvang: 16.00 uur precies.

14 Avondvoorlichting HEAO-doorstroomprogramma.

27 Promotie N.P.A. van Giersbergen. Promotor: prof. dr J.F.

How do you earn a profit in **Management Trainees** an industry whose goal is to provide services. Which is why we believe investment is crucial, especially in people.

There is only one answer: by involving all the people at KLM. Afterall, they are the most decisive factor in Above all, we want to ensure that KLMers continue to develop. Only result-oriented professionals can help us build a winning organization, today and in the future.

“Profits count most,
some leaders say.”

“Are you able to earn respect
on top of that?”

We have a clear message for our future leaders: Earn respect by achieving the best results as a people-oriented manager. No one else will offer you this opportunity to lead sooner than we do.

That requires outstanding capacities in the very best university graduates. Men and women who are born leaders.

Such graduates can request the Management Trainees Brochure. Write to KLM Royal Dutch Airlines, Corporate Management Development SPL/GO, PO Box 7700, 1117 ZL Schiphol. Or phone (+31) 20 649 83 14/649 50 51. Internet: www.klm.nl

The Reliable Airline

Kiviet. Aanvang: 11.00 uur.

- 28 Oratie prof. dr H.M. Amman, hoogleraar Computational Economics. Aanvang: 15.00 uur.
- 29 Promotie J.P. Kooiman. Promotores: prof. dr F. van der Ploeg en prof. dr S.G. van Wijnbergen. Aanvang: 9.00 uur.
- 29 Oratie prof. dr A.J.H.C. Schram, hoogleraar Experimentele economie. Aanvang: 15.00 uur.

juni

- 4-6 Conferentie 'European Society for Population Economics'. Plaats: Roeterseiland.
- 5 Voorlichtingsdag op Locatie.
- 25 Avondvoorlichting HEAO-doorstroomprogramma.

Universiteit van Amsterdam

Verkorte drs-opleidingen

De Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie (FEE) biedt vier doctoraalopleidingen aan (drs-titel) met circa twintig verschillende opleidingsvarianten.

De FEE heeft zich de laatste jaren sterk ontwikkeld op het gebied van de bedrijfseconomie. Er zijn aan de FEE zes postdoctorale opleidingen.

De FEE is sterk internationaal georiënteerd. Dit komt tot uiting in de aanwezigheid van buitenlandse (gast)docenten en uitwisselingsprogramma's voor studenten in de doctoraalfase.

HEAO-doorstroomprogramma

Voor HEAO'ers bestaan er aan de FEE interessante doorstroomprogramma's voor de bedrijfseconomische opleidingsvarianten. Een brochure met beschrijving van de vrijstellingen is op aanvraag beschikbaar. Gemiddeld neemt een dergelijk programma voor HEAO'ers ruim twee jaar in beslag. Het is mogelijk tijdens deze periode over te stappen van de dagopleiding naar de avondopleiding en de studie zo te combineren met een baan.

Voor afgestudeerde Registeraccountants die geen academische vooropleiding hebben, bestaat de mogelijkheid om een aansluitende éénjarige opleiding te volgen (Verkorte Opleiding Bedrijfseconomie, VOBA), die tot de doctoraalbul Economie en de drs-titel leidt.

POSTDOCTORALE OPLEIDINGEN

Als ingangseis voor de zes postdoctorale opleidingen geldt in principe een afgesloten relevante doctoraalopleiding. In enkele gevallen worden ook HBO-abituriënten toegelaten. Al deze opleidingen zijn nauw gelieerd aan de vakgroepen van de faculteit en onderhouden structurele externe contacten. In de besturen en curatoria zitten topmensen uit het bedrijfsleven en uit maatschappelijke organisaties. Naast hoogleraren en universitaire docenten, verzorgen gekwalificeerde personen uit de praktijk de cursusprogramma's.

Accountancy

De Postdoctorale Opleiding Accountancy (PDOA) leidt op tot registeraccountant (RA). Als toelatingseis is van kracht een afgeronde doctoraalopleiding Economie met een specifiek vakkenpakket, dan wel een afgeronde studie NIVRA eerste fase of HEAO variant AC/RA. De opleiding kan in twee jaar worden afgerond. De colleges worden gegeven op vrijdag (hele dag).

Accountancy & Milieu

De opleiding Accountancy & Milieu geeft accountants (AA en RA) inzicht in de gevolgen van het maatschappelijk milieuvraagstuk voor de accountantspraktijk. De opleiding duurt één jaar; de colleges worden gegeven op vrijdagmiddag.

Strategisch Milieumanagement

In de part-time MBA-opleiding Strategisch Milieumanagement worden milieuproblemen van bedrijven bedrijfskundig benaderd. De opleiding duurt anderhalf jaar; de colleges worden gegeven op donderdagmiddag en -avond.

Controllersopleiding

De Postdoctorale Opleiding tot Controller (PDOC) leidt op voor financieel-economische topfuncties. Het is een tweejarig programma waarbij een dag per week college wordt gegeven. De opleiding wordt afgesloten met een summercourse aan een gerenommeerde Amerikaanse Business School. De PDOC is vooral geschikt voor academici met enkele jaren ervaring in een Controllersomgeving.

Informatiemanagement

De postdoctorale opleiding Informatiemanagement benadrukt de strategische dimensie van informatiemanagement. De opleiding duurt 10 maanden (part-time). Na afloop wordt het postdoctoraal diploma Informatiemanagement uitgereikt. Dit diploma geeft desgewenst toegang tot de vervolgstudie van één jaar die wordt afgerond met de titel 'Executive Master in Information Management (EMIM)', toegekend door de Universiteit van Amsterdam.

Vastgoedkunde

De postdoctorale opleiding Vastgoedkunde verschaft een breed en diep inzicht in het ontwikkelen van en beleggen in commercieel vastgoed. Tot de opleiding worden toegelaten academici en HBO'ers die in de praktijk met commercieel onroerend goed in aanraking komen. Afgestudeerden ontvangen de titel Master of Real Estate (MRE).

Master in International Finance

A world class one-year Master in International Finance, developed in cooperation with leading international financial institutions and focusing on international banking and emerging markets. This highly innovative and prestigious program combines professional and academic excellence, granting participants direct access to financial skills not easily acquired elsewhere. The Taught in English by an internationally diverse and renowned Faculty. Visiting professors and professionals play an active role in the curriculum.

More information: tel: 020 525 4764, fax: 020 525 4333, email: mif@fcc.uva.nl

Voor verdere informatie en aanvragen specifieke brochures:
Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie
Roetersstraat 11
1018 WB Amsterdam

Postdoctorale opleidingen

mw drs Brecht van Beers
tel. 020 - 525 4286

Verkorte drs-opleidingen
mw Marianne Sterens
tel. 020 - 525 5221

De zondag

In Amsterdam West heb je straten waar je blikveld aan alle kanten wordt afgesloten door hoge bakstenen huizen. In tegenstelling tot de huidige repetitieve architectuur hebben deze huizen echter iets fascinerends. Deze fascinatie bereikt mijns inziens een hoogtepunt, wanneer je midden op de Hoofdweg in het stadsdeel de Baarsjes staat. Als heel Amsterdam in deze stijl gebouwd zou zijn, zou je bij binnenkomst het gevoel hebben dat je een labyrint inrijdt, waar je slechts met veel moeite weer uit zou kunnen komen. Een nadeel van veel van deze huizen is echter dat

de woningen die zij verbergen niet meer aansluiten bij de wensen van de hedendaagse bewoners. Ik woon zelf in een huis, waar je zonder veel moeite de verrichtingen van je burens kan volgen. De oma die onder mij woont heeft een koekoeksklokje aan de muur hangen. Als de koekoek laat weten dat er weer een uur voorbij is, kent de tijd voor mij ook geen geheimen meer. Vergelijkbare bijzonderheden kan ik vertellen over de mensen die boven mij wonen. De mensen die naast mij wonen hoor je echter bijna nooit. De gehele week hangt er een akelige stilte in hun appartement. Aan deze stilte komt echter bijna elke zondagmiddag abrupt een einde. Rond twaalf uur beginnen de bewoners muziek te draaien met een hoog Frans Bauer gehalte. De volumeknop wordt geleidelijk hoger gedraaid en het geheel bereikt een climax als de hele familie begint te zingen. Ik ken mijn burens niet, maar het afgelopen halfjaar ben ik mij een *mental picture* gaan vormen bij dit zondagmiddagtafereel. In mijn hoofd zie ik het tafereel voor me, dat zich moet afspelen in hun appartement: mijn buurman staat samen met zijn vrouw te dansen in de woonkamer en de kinderen lachen, want papa doet gek. De zondag is voor hen de enige dag in de week dat er ruimte is voor variatie. De rest van de week werkt papa van zeven tot zeven, en daarna wordt er gegeten en valt papa na het acht uur journaal in slaap.

Doordeweeks verloopt alles volgens een vast patroon, waarin er weinig ruimte is voor persoonlijke vrijheden. Dan realiseer ik me, hoe weinig de zondag eigenlijk voor mij voorstelt. De zondag is voor mij alleen maar ongemak. De winkels zijn dicht en ik heb regelmatig een behoorlijke kater. Voor mij mogen de winkels op zondag gewoon open, om deze dag een doordeweeks karakter te geven. De 'zeven dagen per week'-economie zou voor mij perfect zijn. Ik realiseer me dan echter wat dit voor mijn buurman en met hem voor duizenden anderen zou betekenen. De zon-

FOTO: MARIJE BLOEMER

dag zou voor hem zijn speciale karakter verliezen en het laatste beetje vrijheid zou indirect van hem worden afgenomen. Hij is echter niet degene die richting geeft aan de ontwikkeling van de economie. Dit is sprekend voor veel beslissingen die heden ten dage worden genomen. Wat voor de één perfect is, kan voor iemand anders het tegenovergestelde betekenen. De economie zwakt steeds meer in de richting van beslissingen die door mensen worden genomen die 'weten' dat ze gelijk hebben. Dit gelijk is echter niet voor iedereen gelijk. Zij die richting geven aan de economie zouden eens wat meer in het hoofd van andere mensen moeten kijken, en hun specifieke situatie proberen te begrijpen. Dan zouden zij veel minder snel gevolg geven aan hun 'waarheden'. Mijn buurman is weliswaar een heel andere man dan ik, maar ook hij kan op zijn eigen manier op een bepaald moment gelijk hebben, terwijl anderen al hebben beslist dat hij ongelijk heeft.

HJ

Periodiek van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie aan de Universiteit van Amsterdam, uitgegeven door de Sefa.

Hoofredactie

Peter Leijgraaff Reineke Poll

Redactie

Bernard van den Berg Stefan Koomen
Kim van den Berg Marit van Sandwijk
Han Janssen Bert Scholtens

Fotografie

Marije Bloemer

Illustraties

Annemiek Steinmetz

Vormgeving

Jeroen Buter

Adreswijzigingen

Studentenadministratie
Binnengasthuisstraat 9
1012 ZA Amsterdam

Jaarabonnement

6 nummers voor f 30,-

Voer reacties, brieven en open sollicitaties is de redactie bereikbaar op

Roetersstraat 11, kamer E0.05
1018 WB Amsterdam
Tel. Rostra (020) 525 42 97 of
Sefa (020) 627 96 53 (vraag naar Reineke Poll)
E-mail adres: ROSTRA@EDUFEE.FEE.UVA.NL

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie of de externe auteur overgenomen worden. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van ingezonden stukken en behoudt zich het recht voor deze in te korten.

Oplage

4500

Advertenties

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten schriftelijk ter attentie van acquisiteur Sefa, Machteld Roos.

Advertenties in deze uitgave

Akzo Nobel	KLM
Cap Gemini	McKinsey
Cargill	Philips
Deloitte	Scheltema
DSM	Unilever
ING Groep	

Zet- en drukwerk

Mebo Print BV, Amsterdam

Sefa-bestuur

Joris de Rijk (voorzitter)
Sjoerd van Weele (vice-voorzitter)
Mark Miltenburg (secretaris)
Wouter van der Heijden (eerste penningmeester)
Noor Berkhout (tweede penningmeester)
Machteld Roos (commerciële zaken)
Jenneke Segers (interne zaken)

Wat heet, internationaal werkveld...

Argentinië

Australië

Brazilië

China

Frankrijk

Groot Britannië

Hongarije

Hong Kong

Indonesië

Italië

Japan

Mexico

Nederland

Polen

Russische Federatie

Singapore

Spanje

Tsjechië

Venezuela

Verenigde Staten

Levensverzekeringen verkopen in Roemenië. Introductie van telebanking in Canada. Een toonaangevende bank kopen in Engeland. Een verzekeringsmaatschappij overnemen in de Verenigde Staten. Debt conversion toepassen in Brazilië. Emerging markets stimuleren in Thailand, Oekraïne, Argentinië...

ING Groep heeft eigen vestigingen in maar liefst 58 landen. Nu. Want morgen kunnen dat er meer zijn. Ondernemerschap kent nauwelijks nog grenzen. En het is onze overtuiging dat je als financiële dienstverlener zo dicht mogelijk bij je markt moet zitten. Ook al is het

aan de andere kant van de wereld.

Dat is een van de aantrekkelijke punten van werken bij ING Groep. Want niet alleen de functies en taken variëren enorm, maar ook het internationaal kader. De sociale en maat-

academici v/m

schappelijke situatie in een land. De economische omstandigheden. De manier van zaken doen.

Werken in het buitenland kán zelfs al deel uitmaken van je traineeship. Want ING Groep investeert fors in de professionele en persoon-

lijke ontwikkeling van aankomende managers.

Daarbij kun je kiezen uit drie instroomtrajecten; als **management trainee**, **commercieel trainee**, óf je kiest voor een ontwikkeling in een vakgebied als **professional trainee**.

Spreekt dit je aan, heb je affiniteit met financiële dienstverlening en studeer je binnenkort af? Bezoek dan onze internet site: www.recruitment.ing.nl. Je kunt ook al meteen een sollicitatiebrief met cv sturen naar ING Groep, Management Development/Recruitment, mr. A.M.T. van Oss, (WT 16.32), Postbus 810, 1000 AV Amsterdam, telefoon: (020) 541 65 18.

...dat heet:

ING GROEP